

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΕΤΟΣ ΣΤ'.
ΑΡΙΘ. 61

Ἐν Πειραιεὶ Ἰανουάριος
1890

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Τοῖς κ. κ. ἀναγνώσταις.

Διὰ τοῦ ἀνα χειρας φυλλαδίου ὁ Ἀπόλλων συμπληροῦ τὸ πέμπτον καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ ἕκτον ἔτος τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ, χαιρετίζων καὶ αὖθις εὐελπὶς καὶ θαρρῶν τοὺς συμπαθεῖς αὐτοῦ φίλους καὶ εἰλικρινεῖς ὑποστηρικτάς. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ στεῦδω νὰ εὐχαριστήσω ἐγκαρδίως τοὺς ἀπ' ἄλλοῦ συνδρομητὰς καὶ τοὺς συνεργάτας τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ, ὅσοι οὐ μόνον δὲν ἐπαύσαντο ἀλλὰ καὶ μετὰ μείζονος συμπαθείας καὶ ἐνδιαφέροντος ἐξηκολούθησαν καὶ ἐξακολουθοῦσι παρέχοντές μοι διὰ τῆς ἐαυτῶν πολυτίμου ἠθικῆς καὶ ὑλικῆς συμπαράξεως γλυκὴν ἀνακουφίσεως καὶ παραμυθίας βάλσαμον ἐν τῷ βάρει καὶ τῇ νυκτὶ τῆς συμφορᾶς μου, συμβάλλοντες δὲ προσέτι εἰς τὴν ὑπαρξίν καὶ βαθμιαίαν βελτίωσιν τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις μόνον φιλοδοξίαν τρέφει καὶ διακαῆ πόθον, ὡς ἀντάλλαγμα τῶν συμπαθειῶν τοῦ κοινοῦ, νὰ καταστῇ ὁσημέραι προσφιλὲς καὶ ἐκλεκτὸν αὐτοῦ ἀνάγνωσμα, παρέχον εὐφροσύνας στιγμὰς πνευματικῆς ἀπολαύσεως περισυλλέγων καὶ ἀποθησαυρίζων εἰς τὰς φιλοκάλους αὐτοῦ σελίδας ὅ,τι ὠραῖον ἐκ τῆς συγχρόνου παρ' ἡμῶν λογοτεχνικῆς καὶ φιλολογικῆς παραγωγῆς, διαμορφῶν ὁσημέραι τὴν ἐν αὐτῷ ὕλην συμφῶνως πρὸς τὰς καλαισθητικὰς ἀπαιτή-

σεις καὶ τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας τῆς ἐποχῆς. Βεβαίως τὸ ἔργον εἶνε δυσχερὲς καὶ ἀκαρθῶδες, κατὰ μυστῶν προσκομιμάτων προσκόπτον καὶ ἀπείρους ἠθικὰς ταλαιπωρίας καὶ μόχθους καὶ ἀπογοητεύσεις πικρὰς ἐπαγόμενον, καθόσον ἀτυχῶς ἐν Ἑλλάδι δὲν ἀνεπτύχθησαν εἰσέτι ἐπαρκῶς οὔτε τὰ τεχνικὰ καὶ τυπογραφικὰ μέσα οὔτε τὸ ἔδαφος τῆς καταναλώσεως, ὧν εὐμοίροι ἐν ἀφθονίᾳ ὁ ἐν Εὐρώπῃ περιοδικὸς τύπος, καὶ ἄνευ τῶν ὁποίων ἡ πνευματικὴ ἐργασία φαιτὸζφει καὶ θνήσκει, ἡ δὲ εὐγενῆς βιβλικὴ βιομηχανία ὑπολείπεται κατὰ πολλὰς βαθμίδας τῶν ἄλλων κλάδων τῆς κοινωρικῆς ἀναπτύξεως. Ἐν τούτοις, μεθ' ὅλας τὰς πικρίας καὶ τὰς δυσχερεῖς περιστάσεις, ὑπὸ τὰς ὁποίας κινεῖται ὁ παρ' ἡμῶν σύγχρονος περιοδικὸς τύπος, εἰς δυσδαστάκτους ὑποχρεώσεις ὑποκείμενος, οὐχ ἥττον μετὰ θάρρους καὶ πεποιθήσεως ἐξακολουθῶ τὸν διὰ τοῦ Ἀπόλλωνος εὐγενῆ ἀγῶνα, ἐρειδόμενος ἐπὶ ἐπιεικῇ καὶ συμπαθεῖ αἰσθήματα τῶν συνδρομητῶν καὶ φίλων αὐτοῦ, πρὸς δὲ καὶ ἐπὶ τῇ πρόθυμον καὶ ἀφιλοκερδῆ σύμπραξιν τῶν ἀξιοτίμων συνεργατῶν, πρὸς οὓς ἀπονέμω καὶ αὖθις τὰς ἐγκαρδίους εὐχαριστίας καὶ τὴν ἀπειρον εὐγνωμοσύνην μου.

Ἐκδότης καὶ διευθυντῆς τοῦ «Ἀπόλλωνος»

ΔΗΜ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΠΡΥΤΑΝΙΣ ΤΩΝ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΑΠΑΙΣΙΟΦΡΟΝΩΝ SCHOPENHAUER⁽¹⁾

Κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα οἱ πλείους τῶν ἀνθρώπων εἰσὶν ἀπαισιόφρονες (pessimistes), ἐννεύοντα ἡμῶς ἐπὶ τοῖς ἑκατόν, εἴτε ἄνδρες εἰσὶν οὗτοι, εἴτε γυναῖκες, εἴτε καὶ μαθηταὶ ἐπὶ τοῦ γυμνασίου ἀγνοοῦσι τὸν πάτρωνα αὐτῶν ἢ γινώσκουσι μόνον τὸ ὄνομά του. Ὀλίγιστοι τῶν μεγάλων ἀνδρῶν εἰσὶ τὸσφ πρωτότυποι, ὅσον ὁ ἀνὴρ οὗτος. Ἡ ὠφέλεια, ἣν προσκτικαῖται τις ἀναστρεφόμενος μετὰ τοιούτων μοναδικῶν προσωποποιήτων εἶνε μεγίστη, ἀνυπολόγιστος δέ, ἐὰν ἡ προσωποκότης αὐτῆ εἶνε, ὡς ὁ Schopenhauer καὶ δαιμόνιον πνεῦμα. Οὐδόλως θὰ ἐπιληθῶμεν τῆς ἀνακλύσεως τοῦ φιλοσοφικοῦ συστήματος τοῦ Schopenhauer· οἱ ἀγνοοῦντες αὐτὸ ἄς προστρέξωσιν εἰς τὰ συγγράμματά του, ἢ εἰς τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο ἔγχειριδιον *La philosophie de Schopenhauer*².

Ὁ Ἀρθούρος Schopenhauer ἐγεννήθη ἐν Dantzig τὴν 22 Φεβρουαρίου 1788 ἐξ οἰκογενείας φρενοβλαβῶν. Ἡ πρὸς πατρός μᾶμη του ἦτο παράφρων, εἰς τῶν θείων του ἡλίθιος, ἑτερός τις δὲ ἡμιφρενοβλαβής καὶ ὁ πατήρ του Heinrich—Floris Schopenhauer ἠτυοκτόνησε μανιακός. Οἱ πρὸς μητρός συγγενεῖς του δὲν ἦσαν μὲν σοβαρῶς βεβλαμμένοι τὸν νοῦν, ἀλλ' ὁ πάππος του ἦτο τὸσφ ὀργίλος, ὥστε ὅταν παρεφέρετο ὑπὸ τῆς ὀργῆς, ἐπρεπε πάντες οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μηδ' αὐτοῦ τοῦ κυνός καὶ τῆς γαλῆς ἐξαιρουμένων ν' ἀπέλωσιν αὐτῆς. Πλείστα ὅσα, ὅθεν, παραδείγματα ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ μεγαλοφυΐα ἢ ἀπλῶς ἢ διανοητικὴ ὑπεροχὴ, ἀναφάνονται, ὡς τὰ πολλά, ἐν οἰκογενείαις, αἰτινες μόνον ἐν φρενοκομείῳ δύνανται νὰ διαμείνωσιν, καταπίπτει δὲ ἀφ' ἐαυτῆς ἢ ἀρχαία θεωρία, ἢ θέτουσα τὸν παράφρονα ἐν τῇ διαμέσῳ βαθμίδι, μετὰ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ ζώου, ἀφ' ἧς ἤρξαντο σπουδάζοντες αὐτὴν τὴν καταγωγὴν καὶ τὰ προγενέστερα παθολογικὰ φαινόμενα, τῶν κατὰ καιροῦ ἀναφαινομένων ὑπερόχων πνευμάτων. Οἱ παράφρονες εἰσὶ μᾶλλον θύματα τῆς ἀπειρίας τῆς φύσεως, ἢ τις προτιθεμένη νὰ δημιουργήσῃ μεγαλοφυΐας ἄνδρας, ἀμαρτάνουσα τοῦ σκοποῦ τῆς δημιουργίης παράφρονος ἢ ἡλίθιος. Ἡ φύσις περὶ τοῦ εἶδους μόνον ἐνδιαφερομένη, ἀδιαφορεῖ πρὸς τὰ λοιπά. Ἀπέπειθα, ἔλεγεν ὁ Schopenhauer, ὅτι ἡ μεγαλοφυΐα καὶ ἡ μανία, καίτοι διάφορα, προτεγγίζουσιν ἐν τούτοις ἀλλήλων πλεῖν ἢ ἡ μεγαλοφυΐα πρὸς τὸν κοινὸν νοῦν καὶ ἡ μανία πρὸς τὸ ζῶον. Ὁ εὐφυῆς κύων μόνον πρὸς εὐφυῆ ἄνθρωπον δύναται νὰ παραβληθῇ, οὐδέποτε πρὸς παράφρονα, τὰ ὑπέροχα δὲ πολλάκις πνεύματα, φέρονται ὡς παράφρονες,

1) Op. Revue politique et littéraire 18 Juillet 1885.
2) La philosophie de Schopenhauer par M. Th. Ribot.

Nullum magnum ingenium sine insaniae mixtura: οὐδεμία μεγαλοφυΐα ἀμιγῆς παραφροσύνης ἔλεγεν ὁ Ἀριστοτέλης κατὰ τὸν Σενέκαν. Ὁ Schopenhauer, λοιπόν, κατὰ τ' ἀνωτέρω ἐπρεπε ν' ἀναδειχθῇ ἢ μεγαλοφυΐας ἢ παράφρων, οὐδέποτε ἡμῶς κοινός νοῦς.

Οἱ γονεῖς του ἦσαν Ὀλλανδικῆς καταγωγῆς³ καὶ ὁ Schopenhauer ἐζήτησε νὰ καταστήσῃ τοῦτο παντοιοτρόπως γνωστὸν, καθ' ὅσον μετὰ τὰς γυναῖκας, τοὺς Ἰουδαίους καὶ τοὺς καθηγητὰς τῆς φιλοσοφίας, ἐμίσει τοὺς Γερμανούς. Ἀπροβλέπων τὸν θάνατόν μου, γράφει που, ἐξομολογοῦμαι ὅτι περιφρονῶ τὸ γερμανικὸν ἔθνος διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἡλιθιότητά του, ἐρυθριῶ δὲ ἀναλογιζόμενος ὅτι ἀνήκω αὐτῷ. Κατέστησε γνωστὸς τοὺς γονεῖς του καὶ τοὺς ὄρους ὑφ' οὗς ἠνώθησαν, ἵνα ἀληθῶς ἐαυτὸν παρουσιάσῃ οἷος ἦν. Παρεδέχετο ὅτι τὸ τέκνον τὰς μὲν νοσητικὰς αὐτοῦ δυνάμεις κληρονομεῖ παρὰ τῆς μητρός, τὸν δὲ χαρακτήρα παρὰ τοῦ πατρός, ἐπίσης, ὅτι τὰ τέκνα, τὰ γεννώμενα ἐκ γάμου συνετελεῖ ἔρωτος συναφθέντος, εἰσὶ ἀσυγκρίτως ἀνώτερα τῶν μὴ τοιούτων, οὐχὶ ἔνεκεν αἰσθηματικῶν λόγων, ἀλλὰ λόγων ἀπορροῶν ἐξ αὐτῆς τῆς μεταφυσικῆς τοῦ ἔρωτος.

Κατ' αὐτόν, ἡ σύμπτωσις καὶ ὁ μεταξὺ τῶν συζύγων ἀμοιβαῖος ἔρωτος ἐπιδρῶσιν ἀποτελεσματικῶς ἐπὶ τῶν τέκνων. Ὁ ἔρωτος ἐμπνέει εἰς τὸ ἔθνος τὴν ἐπιλογὴν ἀτόμου ἐκ τοῦ ἐτίμου φύλου, οὕτως τὰ φυσικὰ ἢ ἠθικὰ πλεονεκτήματα ἢ ἐλαττώματα νὰ συμπληρωσῇ τὰ πλεονεκτήματα καὶ ἐξουδετερωσῇ τὰ ἐλαττώματά του. Οὕτω βλέπομεν ταπεινοῦς ἄνδρας ἐρωμένους ἐξόχων γυναικῶν, αἱ ἀσθενεῖς φύσεις ἐκζητοῦσι τὰς σθεναράς. Ἡ ἐπιλογὴ τοῦ ἀτόμου αὕτη ἐστὶν ἀληθῶς ἀκατάληπτος, συνδέουσα τὰς ἀνομοίους φύσεις, μόνον ἐν τῷ συμφέροντι τῶν μελλόντων τέκνων. Δυστυχῶς, οἱ γονεῖς ἀντιστρατεύονται συχνάκις κατὰ τῆς ἐπιλογῆς ταύτης τῆς φύσεως ἔνεκεν κοινωνικῶν λόγων, ἀγνοοῦντες, ὅτι ὁ κύριος καὶ μόνος σκοπὸς τοῦ γάμου εἶνε ἡ μέλλουσα καὶ οὐχὶ ἡ παρούσα γενεά. Ὁ ἀληθῆς ἔρωτος, ἐξ οὗ ἀναμένεται ἡ πνευματικὴ καὶ φυσικὴ ἁρμονία τῶν τέκνων, μόνον μετὰ οὐκ ὄντων ἐν ἀπολύτῳ συμπτώσῃ διατελούντων δύνάται ν' ἀναπτυχθῇ. Τοιαῦτα δοξάζων ὁ Schopenhauer, πολλάκις θὰ ἐφιλοσόφησεν ἐπὶ τοῦ χαρακτήρος καὶ τῶν περιπτώσεων ὑφ' ἃς ἠνώθησαν οἱ γεννητοροί του.

Ὁ Heinrich-Floris Schopenhauer ἦτο βωμάλιος, δυσειδής καὶ κωφός, παράφρονος καὶ πείσμων, εἰλικρινῆς καὶ ἀτρόμητος, ἐπιχειρηματίας καὶ διάσημος ἐν τῷ ἐμπορικῷ κόσμῳ. Συνωδᾷ τῇ ἀνωτέρω ἐκτεθείσῃ θεωρίᾳ μετεβίβασεν εἰς τὸν υἱόν του τὸ δυστροπὸν τοῦ χαρακτήρος, τὸ πείσμα, τὴν εἰλικρινειαν καὶ τὴν ἀσθένειαν τοῦ ἐνός ὡτὸς διατηρήσας δι' αὐτὸν καὶ μόνον τὴν γενναιοφυΐαν.

Ὁ Heinrich-Floris ἐνυμφεῖται ἐξ ὑποκειμενικοῦ μόνον, οὕτως εἶπεν, ἔρωτος τὴν Johanna Grosiener, οὐδόλως ἀν-

1) Οἱ Γερμανοὶ ἀλόγως καυχῶνται διὰ τὸν Schopenhauer καὶ τὸν H. Heine, ὁ μὲν ἦτο Ὀλλανδός, ὁ δὲ Ἰουδαῖος.

ταποκρινόμενης πρὸς τὸν ἔρωτά του. Ἐκ τῆς ἀσυμφωνίας τῶν γονέων ὁ Schopenhauer ἐζήγει ἀντιφάσεις τινὰς τοῦ χαρακτήρος του. Παρεδέχετο, ὅτι ὁ πατήρ του ἐσφαλε νυμφευθεὶς τὴν δεσποινίδα Grosiener, ἀλλ' ἡ ἐξήγησις τοῦ πατρικοῦ τούτου ἀμαρτήματος τὸν ἀπησχόλει καθ' ὑπερβολὴν. Ὅταν νέος τις ἐρᾷται νεανιδῶς τινος, ἀλλ' ἡ νεανὶς αὕτη ἀποστρέφεται τὸν νέον, ποῖον τῶν δύο πρέπει νὰ πιστεῦσωμεν; τίς ἔχει δίκαιον ὁ νέος ἢ ἡ νεανὶς; ποῖον ἀπατᾷ τὸ πνεῦμα τῆς ἐπιλογῆς;

Ἡ Johanna ὠραία καὶ χαρίεσσα ἦτο κάτοχος παιδείας οὐ τῆς τυχοῦσης. Συνέγραψε μυθιστορήματα, βιογραφίας καὶ περιηγήσεις. Ἦτο ἄσματος ὑπεραγαπῶσα τὴν πολυτέλειαν καὶ τὰς περιηγήσεις. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου τῆς, συμβάντα τὸ 1803, ἀπεκατέστη ἐν τινὶ ἐν Weimar πολυτελεῖ μεγάρῳ. Ὁ υἱὸς τῆς τὴν ἀπεστρέφετο, διότι κατ' αὐτόν, γυνὴ εὐφυῆς καὶ ἄσματος ἦτο ἐρεῖς γυνὴ καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀνυπόφορος.

Ἡ Johanna ἀπέκτησε δύο τέκνα τὸν Ἀρθούρον καὶ τὴν Ἀδέλην. Ὁ Ἀρθούρος ἠκολούθησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατρός του διδασθεὶς τὰ ἐμπορικὰ μαθήματα, φωνητικὴν καὶ ὀργανικὴν μουσικὴν, καὶ πάντα τὰ συντελούντα πρὸς ἐντελῆ μόρφωσιν νέου τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Περιηγηθεὶς καὶ διαμείνας, χάριν τοῦ ἐμπορίου, ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ, ἐγνώρισε τοὺς ἀνθρώπους κατὰ τὴν ἐκφρασίαν του ἐν πρωτοτύπῳ, καὶ οὐχὶ ὡς οἱ λοιποὶ ὁμηλικεῖς του ἐν ἀντιγράφῳ. Τριακονταίτης συνέγραψε τὸ μέγα ἔργον του, ὁ Κόσμος ὡς βούλησις καὶ παράστασις.

Ἦτο μικρόσωμος καὶ εὐτραφής, βαδίζων δὲ ζωηρὸς καὶ εὐκίνητος γηράσας προσεπάθει εἶτι νὰ φαίνεται τοιοῦτος, πιστεύων ὅτι ὑπάρχει ἀμοιβαία σχέσις μετὰ τῆς ταχύτητος τοῦ βαδίσματος καὶ τῆς ταχύτητος τῆς ἀντιλήψεως καὶ ἐν γένει τοῦ νοῦ. Παρεδέχετο ὅτι ὁ βραδύπους ἐστὶν ἀναποδράστως καὶ βαρύνους, ὁ δὲ εὐφυῆς διακρίνεται τοῦ ἡλίθιου ἐκ τοῦ βαδίσματος καὶ τῶν κινήσεων, ἐξετάζων τὰς φυσιογνωμίας ὑπερηγάλλετο διὰ τὸ ἄνω μέρος τοῦ προσώπου του, λυπούμενος διὰ τὸ κάτω. «Χαίρω, ἔλεγε, ἐπὶ τῇ διανοητικῇ φυσιογνωμίᾳ μου καὶ λυποῦμαι ἐπὶ τῇ ἠθικῇ.» Τὸ μέτωπόν του ἦτο θαυμασίως ἀνεπτυγμένον. Οἱ βαθυκύανοι ὀφθαλμοὶ του ἦσαν πολὺ ἀλλήλων μεμακρυσμένοι, ἀλλ' ἐξέπεμπον φλόγας, ἢ ῥίς του εὐθυτενῆς καὶ κανονικῆς καὶ τὸ πρόσωπόν του πλατὺ. Ἡ ξανθὴ γενειάς του ἐφθανε μέχρι τοῦ ἄνω χεῖλους καὶ τοῦτο, διότι ἐμίσει τὰς καθειμμένους τῶν γερμανῶν καθηγητῶν γενειάδας. Τὸ στόμα καὶ ὁ πύγων, κατὰ τὴν ἐκφρασίαν του, δὲν ἦσαν χαρακτηριστικὰ ἀσκητοῦ. Συνελόντι εἶπεν ἡ ὄψις του, ἦτο τὸσφ παραδόξος, ὥστε προσεῖλεν τὰ βλέμματα πάντων.

Ἦτο κατὰ πάντα ὑγιής. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὑγεία του αὕτη εἶχεν ἐλάττωμά τι. Τὸ νευρικὸν του σύστημα καθ' ὑπερβολὴν εὐερέθιστον διέφευγε τὸν ἔλεγχον τῆς βουλήσεως, ἢ ὑπεροχὴ δὲ αὕτη ἐξεδηλοῦτο δι' ἀδικοιολογῆτων φόβων, ἐπικα-

λυπτότων διὰ ζοφεροῦ πέπλου ἅπαντα τὸν βίον του. Ἐν εἴτι 1813 ὅτε ἅπανα ἡ Γερμανία σύσσωμος ἐξωπλίζετο κατὰ τῆς Γαλλίας, ὁ Schopenhauer, παρακινήθεις ἐκ τοῦ γενικοῦ παραδείγματος ἠγόρασε καὶ αὐτὸς ὄπλον, ἀλλὰ κατὰ τὴν φράσιν τοῦ βιογράφου του, τῷ ἔλειπεν ἡ ἐσωτερικὴ ὄθησις, διὰ ν' ἀποφασίσῃ τὴν ἐν τῷ στρατῷ κατάταξιν του. Ἐκρύβη ἐν ἀπομακρυσμένη τινὶ κοιλάδι, ἐνθα, ὡς ὁ ἴδιος διηγεῖται, ἔσχε τὴν εὐχαρίστησιν ne unum quidem militem videre, neque tympana audire: οὕτε στρατιώτην τινὰ νὰ ἴδῃ οὔτε τὰ πολεμικὰ τύμπανα νὰ ἀκούσῃ. Ἐν τῇ κοιλάδι ταύτῃ gaudebat παραδόξως, καθ' ὅσον ἦτο, ὡς ἀφελῶς ὁμολογεῖ, a-re militari natura alienissimus: ὅλως ξένος πρὸς τὰ στρατιωτικὰ. Κατὰ τὸ 1813 ἀπέφυγε διὰ τῆς αὐτῆς μεθόδου τὴν προσβολὴν τῆς χολέρας. Τὴν αὐτὴν ἠκολούθει ὁδὸν καὶ ὁ μέγας ἰταλὸς ἀπαισιόφρων Leopardi. Τὰ χαρακτηριστικὰ δὲ ταῦτα τοῦ βίου δύο τῶν μεγαλειτέρων θιασωτῶν τῶν ἀπαισιοφρόνων ἰδεῶν, ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ ἀπαισιοφροσύνη καίτοι διδάσκουσα τὸ καταφρονεῖν τὴν ζωὴν, δὲν διδάσκει ἐπίσης καὶ τὸ πῶς δεῖ ἐγκαταλιμπάνειν αὐτήν.

Ὁ Schopenhauer φοβούμενος τὰς μολυσματικὰς νόσους ἔφερε πάντοτε μεθ' ἐαυτοῦ μεταλλικὸν ποτήριον, φόβῳ μὴ, ἀναγκασθεὶς ποτὲ νὰ μεταχειρισθῇ ξένον προσβληθῆ ὑπὸ νόσου τινος. Ἐξερχόμενος εἶχε τὸ στόμα ἀείποτε κλειστὸν ἵνα μὴ εἰσπνῆ τὰ μικρόβια ἐκεῖνα, ἅτινα μετὰ τόσα ἐτη ἀνεκάλυψεν ὁ διάσημος Pasteur. Ἐφοβεῖτο τὰς δίκας, τοὺς κλέπτας, τὰς πυρκαϊὰς, τὰς ἐπαναστάσεις, τὰ δηλητήρια, τοὺς φίλους του καὶ αὐτὴν εἶτι τὴν σκιάν του. Κατακλιόμενος εἶχε παρ' ἐαυτοῦ ξίφος καὶ ζευγὸς πιστολῶν. Ἀπὸ τοῦ 1836 κατῴκει μόνον ἐν ἰσογείῳ οἰκίᾳ, ἵνα εὐκολώτερον ἐξέρχεται ἐν περιπτώσει πυρκαϊᾶς. Οὐδέποτε ἐξυρίζετο φοβούμενος τοὺς κούρεϊς, ἐκρυπτε τὰ χρέματα του εἶτε μετὰ τῶν φύλλων τῶν βιβλίων του, εἶτε ὑπὸ τὸ μελανοδοχεῖον καὶ εἰς τὸσφ ἀλλόκοτα καὶ ἀπόκρυφα μέρη, ὥστε, καίτοι ἐν τῇ διαθήκῃ του ὑπεδείκνυε τὰ μέρη ταῦτα, ἐδυσκολοῦθησαν νὰ τ' ἀνακαλύψωσι.

Ἡ ψυχολογικὴ αὕτη κατάστασις ἐπέδρα καὶ ἐπὶ τοῦ χαρακτήρος του. Ἦτο ὀργίλος, ἀπότομος, παράφορος, φιλύποτος καὶ φίλερις. Ἡ μήτηρ του ὡς τὴν μεγαλειτέραν δυστυχίαν τῆς θεωρεῖ τὴν μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς συνοίκησιν. «Ἐφ' ὅσον μένεις οἷος εἶσαι, πάντοτε θὰ σὲ ἀποφεύγω» τῷ ἔγραψε μετὰ τῆς εἰλικρινείας ἐκείνης, ἢ τις ἦτο, δύναται τις εἶπειν, τὸ ἐμβλημα πάσης τῆς οἰκογενείας τῶν Schopenhauer.

»Δὲν εἶσαι κακός, τῷ ἔγραφεν ἄλλοτε ποτε, εἶσαι πνευματώδης, ἀλλ' ἀνυπόφορος. Εἶσαι τὸ πνεῦμα τῆς ἀντιλογίας. τοῦ ψόγου καὶ τῆς ἐπικρίσεως, ἀναμιγνύεσαι εἰς πάντα, πάντοτε ἐρίζεις μετὰ τινος ἢ περὶ τινος, πάντοτε ἔχουσιν ἐλαττώματα, γίνεσαι μόνος σου δικαστῆς καὶ ἐξελεγκτῆς τῆς μητρὸς καὶ τῆς ἀδελφῆς σου, νομίζεις ἐπὶ τέλους ὅτι εἶσαι ἢ Πυθία. Ἐφ' ὅσον ἔμενες μετ' ἐμοῦ ἐπασχον ἐξ ἀσφυξίας καὶ

ἀνέπνευσα μόνον όταν ἀνεχώρησες. Σὲ ἐγνώρισα ἀρκούντως καὶ ἀπεφάσισα οὐδέποτε νὰ συνοικήσω μετὰ σοῦ.

● Ἡ Ἀγαπητέ μου Ἀρθούρε, τῷ ἔγραψεν ἐν ἐτέρᾳ ἐπιστολῇ της, ἔχω ἀνάγκη νὰ μακθάνω ὅτι εἶσαι εὐτυχής, ἀλλὰ δὲν ἐπιθυμῶ νὰ παρίσταμαι αὐτόπτης μάρτυς τῆς εὐτυχίας σου. Ἐὰν θέλῃς νὰ μ' ἐπισκεφθῆς ἐν Weimar, μάθε ὅτι κατ' οὐδέναν τρόπον ἐννοῶ νὰ μείνῃς μετ' ἐμοῦ. Δύνασαι νὰ ἐρχῆσαι περὶ τὴν μίαν ὥραν ἵνα προγευματίζῃς, ἀλλὰ θὰ ἀπέρῃσαι πρὸ τῆς τρίτης μετὰ μεσημβρίαν, ὡς ἐπίσης δις τῆς ἐβδομάδος δύνασαι νὰ λαμβάνῃς μέρος εἰς τὰς ἐσπερίδας μου, πρέπει ὅμως πάντοτε νὰ ἔχῃς ὑπ' ὄψιν σου, ὅτι εὐρίσκεισαι ἐν ξένῃ οἰκίᾳ, καὶ ὅτι οὔτε διαταγὰς νὰ δίδῃς, οὔτε παρατηρήσεις νὰ ἐπιφέρῃς σοὶ ἐπιτρέπεται.

»Ὅταν θὰ δίδω ἐπίσημα γεύματα θὰ σὲ προσκαλῶ εὐχαρίστως, ὑπὸ τὸν ἀπαράβατον ὅμως ὄρον, ὅτι θ' ἀπέχῃς πάσης μετὰ τὸν συνδαιτυμόνων μου φιλονεικίας καὶ πάσης ἱερειμίας περὶ τῆς ἀθλιότητος τῶν ἐγκοσμίων. Καθίστασαι ἐπὶ τέλους ἀνιαρός.»

II

Ὁ Schopenhauer ἀποσκιρτήσας τοῦ πατρικοῦ σταδίου, ἐφοίτησεν εἰς τὰ διασημότερα τῶν τότε πανεπιστημίων. Ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἐξέμαθε τὴν νομικὴν, τὴν φιλοσοφίαν, τὴν φυσιολογίαν καὶ τὴν φυσικὴν ἱστορίαν πάντα ταῦτα κατὰ βάθος, χωρὶς οὐδέποτε νὰ παραμελήσῃ τὴν ὀπασκίαν καὶ μουσικὴν.

Κατὰ τὸ 1813 συνήκασεν ἐκ νέου μετὰ τῆς μητρὸς του. Μετὰ παρέλευσιν ὁμοίων μηνῶν καίτοι ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην ζῶντες ἀμφοτέρω, συνεννοοῦντο δι' ἐπιστολῶν. Δυστυχῶς δι' ἡμᾶς ἡ πρωτότυπος αὐτῆ ἀλληλογραφία δὲν διεσώθη, ἀλλ' ἐκ τοῦ κατωτέρω ἀναφερομένου ἀποσπάσματος ἐπιστολῆς τῆς μητρὸς του, συμπεραίνομεν καὶ περὶ τῶν λοιπῶν. «Δὲν σὲ ἐκδιώκω τῆς οἰκίας μου, γράφει ἡ Johanna, οὐδέποτε θὰ ἔπραττον τοιοῦτον τι, ἔπρεπε, ἵνα προῶ εἰς παρόμοιον διάθεμα νὰ ἔπνεον μένεα ἐναντίον σου. . . . Δύνασαι νὰ μείνῃς παρ' ἐμοὶ μέχρι τῶν μέσων ἢ τέλους Μαΐου ἢ διαμονὴ αὕτη θὰ μοὶ ᾔτο εὐχάριστος. Ἀλλ' ἐὰν ἐπρόκειτο ἐπὶ πολὺ ἔτι νὰ συνοικήσῃς μετ' ἐμοῦ, τότε θὰ μοὶ ᾔτο ἐντελῶς ἀδύνατον νὰ σὲ ἀνεχθῶ». Ἡ πρόθεσις τῆς μητρὸς του οὐδεμίαν ἐπέτρεπεν ἀμφιβολίαν.

Ὁ Schopenhauer ἀνεχώρησεν εἰς Δρέσδην, καὶ οὐδέποτε ἄλλοτε ἐπανείδεν τὴν μητέρα του θανούσαν περὶ τὸ 1818. Οὐδαμοῦ εὐρίσκομεν μαρτυρίαν τινα, ὅτι ἐπανείδε τὴν ἀδελφὴν του, ἧτις μόνη πάντων τὸν ἠγάπα.

Καίτοι ἀπέσχομεν τῆς ἀναλύσεως τῆς φιλοσοφίας τοῦ Schopenhauer, ἐπάναγκες ὅμως θεωροῦμεν νῦν, νὰ ἐξηγήσωμεν τοὺς λόγους, δι' οὓς ὁ μέγας οὗτος ἀνὴρ κατέστη ὁ δεισιδαίμονιστος τοῦ αἰῶνος του.

Τὰ συστήματα τῶν ἀπαισιορρόνων (pessimistes) ὡς καὶ ἐκεῖνα τῶν αἰσιορρόνων (optimistes) διετήρησαν πολλὰ τῆς θεολογίας. Οἱ τε αἰσιόδοξοι καὶ ἀπαισιόδοξοι διδάσκουσι τὸ

αὐτό· ὁ κόσμος ἐπλάσθη διὰ τὸν ἄνθρωπον, ὁ Θεὸς ἢ ἡ φύσις ὀφείλουσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν εὐτυχίαν. Ὁ θετικισμὸς (positivisme) δὲν εἶνε οὔτε αἰσιοδοξία οὔτε ἀπαισιοδοξία, δὲν ἐνδιαφέρεται νὰ ἐξετάσῃ ἐὰν ὁ κόσμος εἶνε καλὸς ἢ κακός, παραδεχόμενος τὸν κόσμον οἷον ἀντιλαμβάμεται αὐτόν. Ὁ Schopenhauer καίτοι ὑπὲρ πάντα ἕλλον ἕθεος, ἦτο ἐν μέρει καὶ θεολόγος, παραδεχόμενος καὶ διακρίνων δύο τάξεις θαυμάτων τὰ εὐχερῆ καὶ δυσχερῆ. Δυσχερῆ ἦσαν κατ' αὐτὸν τὰ ὑπὸ τῆς θρησκείας παραδεδομένα. Τὸ λογικὸν του ἠδυνάτει νὰ πιστεύσῃ τὰ θαύματα ταῦτα, ἐκλαμβάνον τὰς διηγήσεις τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς ὡς γραφίδες λήρους. Ἐν ἀντιθέσει τούτων, παρεδέχετο τὰς ἐμφανίσεις, τὰ πνεύματα, τὰ ὄνειρα, τὰς προαισθήσεις, τοὺς μάγους καὶ γόητας, τὰς κινουμένας τραπέζας τὰ περίεργα καὶ τὴν ὀλεθρίαν τῆς ἐρίτης ἐπίδρασιν, ἅτινα καὶ ἀπεκάλεε εὐχερῆ θαύματα.

Ἐπίστευεν, ὅτι ἐν ἐκάστῳ ἡμῶν, ἐνοικεῖ μυστηριώδης προφήτης βλέπων τὰ πάντα καὶ προγιγνώσκων τὰ μέλλοντα, ὅστις μόνον ἐν τισὶ περιστάσεσι καὶ ἰδίᾳ ἐν τῷ ὑπνωτισμῷ ἐκδηλοῦται. Τὸ μυστηριώδες τοῦτο ὄν ἐργάζεται καταπαύσας ὑπὲρ ἡμῶν, δι' αὐτοῦ ἀποφαίνονται αἱ τράπεζαι, δι' αὐτοῦ προαισθανόμεθα καὶ δι' αὐτοῦ προκαλοῦνται τὰ καθ' ὕπνου ὄνειρα. Παρεδέχετο ὅτι ὁ πυρετὸς θεραπεύεται, ἐὰν τίς ἐγκλείσῃ ἐντὸς καλύφους καρπύου ἀράχνης, καὶ ἀναρτήσῃ τοῦτο ἐκ τοῦ λαιμοῦ· ὁ πυρετὸς θεραπεύεται ἀποθησκούσης τῆς ἀράχνης! Ἐδίδασκεν ἐπίσης ὅτι οἱ διέποντες τὸ σύμπαν νόμοι, δύναται ν' ἀλλοιωθῶσι διὰ τῆς βουλήσεως οὗσης Παντοδυνάμου καὶ πρὸ τῆς ὁποίας οὔτε βεβύτης, οὔτε διάστημα, οὔτε αἰτιολογία ὑπάρχει. Ἀλλὰ, καίτοι πάντα παραδεχόμενος, ἦτο ἕθεος ἀποκαλῶν τὸν θεὸν «γέροντα Ἰουδαίων».

III

Ὁ Schopenhauer βλέπων τὴν περὶ αὐτὸν σιγὴν ἐγένετο σφόδρα μισάνθρωπος. Ἀπέφυγε, ἐμίσει καὶ κατεφρόνει τοὺς ἀνθρώπους, μένων ξένος καὶ μόνος μέσῳ αὐτῶν. Ἦρνεῖτο, νὰ παραδεχθῆ ὅτι οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι ἦσαν ὁμοιοὶ τοῦ ἀπλῶς καὶ μόνου, διότι ὡς αὐτὸς ἐβάδιζον στηριζόμενοι ἐπὶ τῶν δύο ποδῶν των. Συνωμίλει μετ' αὐτῶν ἄπως τὰ παιδία πρὸς τὰς πλαγγόνας των» καὶ ἐθεώρει πᾶσαν μετὰ τῶν λοιπῶν σχέσιν «ὡς μόλυσμα.» Οὐδένα φίλον οὐδέποτε ἔσχεν. Κατηγορεῖ πάντας ὡς ἐπιβουλεύομένους τὴν τε ζωὴν καὶ περιουσίαν του, ἀπεδίωκε τοὺς ἐπισκέπτας τοῦ οἴκου του διὰ τοῦ βαναυσωτέρου τρόπου. Ἡμέραν τινα κατεκρόχησε τῆς κλιμακῶς γράϊαν ἐπαίτιδα τολμήσασαν ν' ἀνέλθῃ αὐτὴν. Ἡ γραῖα τὸν κατήγειεν καὶ ὁ Schopenhauer κατεδικάσθη νὰ πληρώσῃ πρὸς αὐτὴν ἰσοβίως μηνιαῖον ἐπίδομα.

Ἡ ἀπόφασις αὐτῆ τοῦ δικαστηρίου τῶν ἐσωφρόνησεν. Ὅτε ποτε ἐν τινι τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ ἐπετέθη κατὰ τῶν καθηγητῶν τῆς φιλοσοφίας, μετέβη παρὰ τῷ κρατίστῳ τῶν νομομαθῶν, ὃν ἠρώτησεν ἂν αἱ κατὰ τῶν καθηγητῶν ὕβρεις συνεπήγοντο νόμιμὸν τινα τιμωρίαν.

Ἡ ἄκρα αὐτοῦ ὑπερηφάνεια καὶ ἡ ἀδιάσειστος πρὸς τὸ

ἔργον του πεποίθησις, ἦσαν τὰ κύρια αἰτία τῆς μισάνθρωπίας του ἐν γένει, καὶ ἰδίᾳ διὰ τὸ γερμανικὸν ἔθνος, ὅπερ τὸν παρεγνώρισεν. Προέβλεπε τὸν μέλλοντα θρίαμβον τῆς διδασκαλίας του, ἣν ἐκάλεε Ἀποκάλυψιν. «Δι' Ἀρχαί αὐταὶ ἐνεπνεύσθησαν εἰς ἐμὲ ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τῆς Ἀληθείας, τινὲς δὲ αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.» Καίτοι ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς του προανήγγειλε αὐτοὺς μέλλοντας θαυμαστάς του» ἐλυπεῖτο ὅμως διότι ἐπὶ τοσοῦτον ἢ παρούσα γενεὰ τὸν παρεγνώρισεν. Κατὰ τὸ 1836 προσεπάθησε νὰ προσελκύσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ κοινῆ διὰ νέου ἔργου ἢ Βούλησις ἐν τῇ φύσει, ἐν ᾗ ἀνέπτυσσε τὴν περὶ τῆς βουλήσεως θεωρίαν του ἐφαρμόζον αὐτὴν εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ ἀποδεικνύων ὅποιον πρόσωπον διαδραματίζει αὕτη ἐν τοῖς φυσιολογικῶν καὶ παθολογικῶν φαινομένοις. Τὸ ἔργον του τοῦτο, ὡς καὶ τὸ προγενέστερον ἔμεινεν ἄγνωστον. Ἡ προσοχὴ τοῦ κοινῆ διηγήθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῆς Νορβηγίας. Τότε τὸ πρῶτον ἀπέκτησε μαθητὰς τινὰς, οὓς ἀπεκάλεε ἀποστόλους καὶ εὐαγγελιστὰς του καὶ ἐξαπέστειλεν ἵνα κηρύξωσι τὰς ἀρχὰς του καὶ «δοξάσωσιν» αὐτόν.

Ὁ Schopenhauer γηράσας ἐγένετο εἴπερ ποτε ἀπρόσιτος. Ἀλλ' οἱ ἀπόστολοι συμμεριζόμενοι τὰς ιδέας του, οὐδὲως ἐλάμβανον ὑπ' ὄψιν τὸν χαρακτήρα του. Οἱ μεγάλοι ἄνδρες ἔχουσι τὸ δικαίωμα ἀπονεῖ νὰ καθίστανται ἀνυπόφοροι, συγχωρῶμεν πάντα παρέχοντα τὸν ὄβολόν του εἰς τὸν θησαυρὸν τῶν μεγάλων ιδεῶν, τῶν γενναίων πράξεων καὶ τῶν ἀριστουργημάτων δι' ἃ ἡ ἀνθρωπότης ἀρχήθεν ἀγωνίζεται. Δι' ἀρχαί τοῦ Schopenhauer διὰ τῆς ἀναγνώσεως τῶν συγγραμμάτων του ἐγένετο ἀσπασταὶ παρὰ πάντων, ἔσχε θαυμαστάς ἐνθουσιώδεις, φανατικούς, λατρευτὰς σχεδόν. Ὅτε ἡ δόξα του ἐφθασε τὸ κατακόρυφον αὐτῆς, διὰ τῆς ἐκδόσεως τῶν Parerga und Paralipomena ἦτο ἐξήκοντα τριῶν ἐτῶν. Ἐχάριετο ὡς παιδίον, καὶ τὸ ἐλάχιστον περὶ αὐτοῦ ἀρβριδίον τὸν καθίστα εὐτυχῆ, κατεχώρει ἐν ἰδίῳ τεύχει πάσας τὰς περὶ αὐτοῦ δημοσιεύσεις καὶ τοὺς ἀγοραστὰς τῶν συγγραμμάτων του.

Ἐν καὶ μόνον τὸν ἐθλίβε καθ' ὑπερβολὴν, ἡ πρόδος τῆς ἡλικίας του! ἔπρεπε νὰ ἐκλείψῃ νῦν τοῦ προσώπου τῆς γῆς, ἀφ' οὗ καὶ αὐτοὶ οἱ φανατικώτεροι τῶν ἐχθρῶν του, οἱ καθηγηταὶ τῆς φιλοσοφίας τὸν ἀπεκάλουν ἀπὸ πνεῦμα τοῦ Αἰῶνος!

Καὶ ἐν τούτοις, τὴν 23 Σεπτεμβρίου 1860 ὁ Schopenhauer ἀπέθανεν αἰφνιδίως, ἢ ἐπὶ τοῦ ἐγκεφάλου του δι' ἐγενομένη ἐξέτασις ἀπέδειξεν, ὅτι ἐκίεκτη εἰς τὸν ὕπατον βαθμὸν ἀνεπτυγμένον τὸν λοβὸν τῆς καταστρεπτικότητος.

IV

Πολλὰ ἐγράφθησαν ἐν Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ περὶ τῶν αἰτίων, ἅτινα κατέστησαν τόσῳ δημοφιλεῖς τὰς ἀρχὰς τοῦ Schopenhauer. Κατὰ τοὺς ὀπαδοῦς του οὐδὲν φυσικώτερον

αἱ ἀληθεῖς ιδέαι θριαμβεύουσιν. Ἴδου ὅμως τί γράφει εἰς τῶν Γερμανῶν ἀντιπάλων του, ὁ Rosenkranz.¹

«Ὁ Schopenhauer δὲν θ' ἀπέκτα τοσοῦτον κράτος ἐπὶ τῶν συγχρόνων των, ἂν μὴ εἶχε τὸ θάρρος νὰ εἰρωνεύηται καὶ νὰ περιφρονῇ ἀποκαλύπτως τὸν κόσμον καὶ τὴν ζωὴν. Τὸ σαρκαστικὸν ὕφος δι' οὗ ἐξέθετε τὰ γελοῖα τοῦ κόσμου, ὃν ἐθεώρει ὡς ψεῦδος καὶ ἀναρχίαν, κατέστησαν αὐτὸν προσφιλῆ παρὰ τοῖς Γερμανοῖς ἐκείνοις τοῖς βαρυνθεῖσι τὴν ζωὴν. Ἡ ἐνεργὸς πεποίθησις μεθ' ἧς ὁ Schopenhauer ἐπιτίθεται κατὰ τῆς ζωῆς, ἀποτελεῖ τὸ γόητρον δι' οὗ κατέκτησε πάντα τὰ ἀπογοητευμένα πνεύματα. Οἱ ἀπατηθέντες ἐν ταῖς προσδοκίαις αὐτῶν καὶ οἱ φυσικῶς καὶ ἠθικῶς χρεωκοπήσαντες, εὐρίσκουσιν ἄφατον παρηγορίαν διακηρύττοντες ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ δαμονίου τούτου φιλοσόφου, ὅτι ὁ κόσμος εἶνε ἀστείότης καὶ εἰρωνία.»

Πολλοὶ ἐρωτῶσιν ἂν πρέπει νὰ καταπολεμηθῇ ἡ ἀπαισιοδοξία, καὶ διὰ τίνων μέσων. Αἱ προσπάθειαι αὐταὶ, καθ' ἡμᾶς, εἰσὶν περιτταί, ἀφ' οὗ κατὰ φυσικοὺς νόμους ἡ ἀπαισιοδοξία δὲν δύναται νὰ βίωσῃ ἐπὶ πολὺ. Τὸ πᾶν εἶνε βούλησις· ἐδίδασκεν ὁ Schopenhauer, πᾶσα βούλησις εἶνε προσπάθεια, πᾶσα προσπάθεια ἱκανοποιεῖται κατ' ἐξαιρέσιν, πᾶσα δὲ μὴ ἱκανοποιουμένη προσπάθεια εἶνε θλίψις· ἐν καὶ μόνον φάρμακον ὑπάρχει κατὰ τῆς ἀνθρωπίνης δυσπραγίας, ὁ περιορισμὸς τῆς δυστυχίας διὰ τοῦ περιορισμοῦ τῆς βουλήσεως. Τὸ ἐλάχιστον βούλεσθαι ἀπέτελει τὸν γενικὸν κανόνα τοῦ Schopenhauer ὃν συνεβούλευε καὶ πρὸς τοὺς ὀπαδοῦς του. Ὅθεν, κατὰ τοὺς σταθεροὺς καὶ ἀναλλοιώτους νόμους τοῦ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνος, οἱ μὴ βουλομένοι καὶ μὴ ἐργαζόμενοι ὑποχωροῦσι πρὸ τῶν ἐργαζομένων καὶ βουλομένων.

N. Θ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ
Διδάκτωρ τῆς Νομικῆς.

ΦΙΛΕΛΛΗΝΕΣ ΕΝ ΑΜΣΤΕΛΟΔΑΜΩ

Ἡ ἐσχάτως ἐν Ἀμστελδάμῳ τελεσθεῖσα ἐπέτειος πανήγυρις τοῦ «Φιλελληνικοῦ Συλλόγου» μᾶς χορηγεῖ τὴν ἀφορμὴν ὅπως ἀναμνήσωμεν εἰς τὸ ἑλληνικὸν κοινὸν τὴν ὑπαρξίν τῆς ἐταιρίας ταύτης, ἐφ' ἣ θὰ ἔπρεπε νὰ ἐγκαυώμεθα καὶ νὰ ἐπικροτῶμεν καὶ ἂν Ἕλληνας, οὐχὶ ξένοι εἶχον ἰδρύσει.

Ὁ σκοπὸς αὐτῆς, ὡς γνωστὸν, ἐστὶ νὰ στερεώσῃ τὴν ἐξ ἐσφαλμένων θεωριῶν ἀπὸ τινος πολεμουμένην καὶ κλονιζομένην σπουδὴν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν τῇ δημοσίᾳ παιδείᾳ καὶ νὰ συμπληρώσῃ προσέτι αὐτὴν διὰ τῆς ἐκμαθήσεως καὶ τῆς νέας, τῆς σημερινῆς αὐτῆς μορφῆς, ἀποδεικνύουσα τὴν ἄμεσον καὶ γνησίαν ταύτης καταγωγὴν ἢ μάλλον τὴν ἐν αὐτῇ ἐξακολουθήσασιν, ἐκ τῆς πανταχοῦ καὶ πάντοτε θαυ-

1) Wissenschaft der logischen Idee.

μαζομένης ἀμιμῆτου γλώσσης τῶν ἡμετέρων προγόνων Τέλος, πρὸς διευκόλυνσιν τῆς τοῦ σκοποῦ τούτου ἐπιτυχίας, καὶ ἐφ' ὀρθοτέρων θεωριῶν ὁρμώμενος, ὁ σύλλογος ἀποτάσσεται τῇ ἐρασμικῇ λεγομένῃ αὐθιγέρῳ καὶ βραβυροφώῳ προφορᾷ τῆς ἑλληνικῆς καὶ ἀγωνίζεται γενικῶς παραδεικτὴν νὰ καταστήσῃ ἐν πᾶσι, τοῖς τε ὀλλανδικοῖς καὶ τοῖς λοιποῖς τῆς Εὐρώπης διδασκῆταί, τὴν πατροπαράδοτῶς παρ' ἡμῶν διὰ τῶν αἰώνων διατηρηθεῖσαν.

Εἰς οὐδένα ἑλληνα ἔχομεν ἀνάγκην νὰ ἐξηγήσωμεν ὁποῖον ὄφελος καὶ ὁποῖον κλέος θέλει προκύβει διὰ τὴν πατρίδα ἡμῶν ἀνὰ κλασικὰ σπουδὰ δὲν παρκαμνηθῶσιν, ἀν' ἡ γλώσσα ἡμῶν, οὐ μόνον ἡ ἀρχαία, ἀλλὰ καὶ ἡ σήμερον λαλουμένη, καταστῆ κοινὴ παρὰ πᾶσι πάντων τῶν ἐθνῶν τοῖς παιδευμένοις καὶ ἡ ἀναδιούσα ἡμῶν φιλολογία, προσιτῆ τοῖς ἀναγκασταῖς πάντων τῶν πεπολιτισμένων λαῶν γινομένη, τὴν Ἑλλάδα συνιστᾷ ὡς ἀξίαν τῆς θέσεως ἣν ἀξιοῖ νὰ λάβῃ μεταξὺ αὐτῶν.

Τὸ περιοδικὸν Ἑλλάς, ὃ ὁ Φιλελληνικὸς Σύλλογος ἐκδίδωσι, κατὰ τριμηνίαν πρὸς τὸ παρόν, δι' ἑλλειψιν πόρων, περιέχει πολὺτιμον καὶ λίαν ἀξιανόγνωστον ὕλην, εἰς παντοίας γλώσσας, ἐν ἄλλαις καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν. Πάντα ὅστις ἐνδιαφέρεται εἰς τοῦ ἔθνους τὸ συμφέρον καὶ τὴν ὑπόληψιν θερμῶς προτρέπομεν νὰ δώσῃ τούτου προφανὲς δεῖγμα σπεύδων νὰ ἐγγραφῆ μέλος τοῦ συλλόγου, ἢ συνδρομητὴς ἐν τῷ ἀξιολόγῳ τούτῳ καὶ ἐθνωφελεῖ περιοδικῷ.

A. P. ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΧΑΛΙΚΙΟΠΟΥΛΟΣ ΜΑΝΤΖΑΡΟΣ

Ὅτε ἡ βαθεῖα ἀχλύς τοῦ βαρβαρικοῦ κατακτητοῦ, ἐπεκάθητο τῶν ἐρείπιων τοῦ ἑλληνικοῦ μεγαλείου, οἱ Ἕλληνες ἠναγκάζοντο νὰ διασώσωσι μᾶλλον τὴν κεφαλὴν τῶν ἀπὸ τοῦ ξίφους καὶ τὴν οἰκογένειαν ἀπὸ τῶν βίαιοπραγῶν, νὰ διασώσωσι, ὡς ἦσαν εἰθισμένοι, τὸ ἄπλετον τῆς παιδείας καὶ τῆς ἐλευθερίας φῶς. Οἱ τῶν Μουσῶν θιασῶται ἀφῆκον τὸ δοῦλον ἔδαφος καταφυγόντες πρὸς τὴν ἐσπερίαν Ἐπέφερον καρτερικῶς τῆς πατρίδος τὰς συμφορὰς, δὲν ἀηλιπίζοντο ὅμως. Ἐθεράπευον τὰ γράμματα, τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας, ἐφ' ὅσῳ τοῖς ἐπέτρεπετο, ὅπως ἀποδείξωσι τῷ κόσμῳ ὅτι ἡ εὐφυΐα καὶ εἰς τὰς δεινὰς περιστάσεις ἀντέχει. Ἐπεριεδόμενοι ὅμως τῇ φύσει τῆς ἑλληνικῆς εὐφυΐας, δι' ἐλπίδος ὅτι ταχίον ἢ βράδιον θὰ ἐπανήρχετο τῶν γραμμάτων ἅμα δὲ καὶ τοῦ ἔθνους ἡ παλιγγενεσία. Θεοδόσιος ὁ Ζυγομαχᾶς, πρὸ τριῶν καὶ ἡμίσεος αἰώνων, ἐπιστέλλων πρὸς τὸν Μαρτίνον Κρούσιον ἔλεγεν, σὺν ἄλλοις:

»Πλὴν δεκτικώτατοι εἰσὶν μαθητῆες οἱ τοῖς τοιοῦτοις τόποις τῆς Ἑλλάδος ἐνοικοῦντες, ὅτε διδασκάλου τύχαιον

»τῶν μαθημάτων λαμβάνοντες διὰ τὴν ἐνοῦσαν, ὡς αἴμαι, »τῷ Ἑλληνικῷ γένει εὐγένειαν, καὶ τὴν θέσιν καὶ τὴν κρᾶσιν τῶν τόπων, ἃ πλεονεκτήματα εἰσὶν Θεόθεν ἐμπεφυκῶτα »καὶ σχεδὸν ἀνεξάλειπτα. Τὰ νύφη δὲ τῶν ἐπισυμβαίνόντων »καθ' ἡμέραν συμφορῶν τὸν ἥλιον τῶν καλῶν τούτων οὐκ ἐφ' »καθὼς καὶ τὴν σοφίαν θάλλειν. Δῶν δὲ Θεὸς πατὴρ ἄνεσιν »καὶ ἐλευθερίαν, τὴν τε εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκατάστασιν.»

Κατὰ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα ὁ Μουσούρος ἰκέτευε τὸν θεῖον Πλάτωνα, ὅπως φωτίσῃ τὸν Πάπαν καὶ διεγείρῃ εὐρωπαϊκὴν σταυροφορίαν πρὸς ἀπέλασιν τῶν ὀθωμανῶν. Κατὰ τὸν δέκατον ἑβδόμον αἰῶνα ὁ Ἀλλάτιος παρίσταται τὴν Ἑλλάδα ἐνώπιον τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'. ἐξαιτουμένην τὴν ἀπελευθερώσιν τῆς, ὁ Σκούρος ἰκέτευε τὸν Ἰησοῦτον νὰ παύσῃ »τὸν δεσμόν τῆς δουλείας,» ὅπερ ἐμίμηθη ὁ Μηνιάτης, ὅτε παρεκάλει τὴν Θεοτόκον πρὸς ἀποδίωξιν τῶν Τούρκων. Ὁ Σολωμός, ἐνῶ οἱ Ἕλληνες ἠρωϊκῶς ἐμάχοντο ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, ἰκέτευε τὴν ψυχὴν τοῦ Φωσκόλου, ὅπως γυνοπετήσῃ ἐνώπιον τοῦ Θρόνου τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ δάκρυα νὰ ζητήσῃ τὴν ταχίαν τῆς πατρίδος ἐλευθερίαν.

Συντομίαις χάριν τὰ παραδείγματα ταῦτα ἀρκούσι πρὸς ὑποστήριξιν ὅτι ὁ στοχασμὸς, μεγάλων Ἑλλήνων ἦτο ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς πατρίδος. Ἡ ἰδέα αὕτη τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν παλιγγενεσίας, ἣτις ὄνειρον ἦτο ἐμφωλεῦον εἰς τὴν καρδίαν τινῶν, ἐπραγματοποιεῖτο ἀφοῦ ἐνεσαρκώθη δια πολλῶν ἄθλων. Ἐσκέπτοντο οἱ φιλοπάτριδες περὶ τῆς διεκδικήσεως τῆς μεγάλης ἰδέας τῶν, ὡς ἔχοντες ἀναφαίρετα κληρονομικὰ δικαιώματα. Τὰ μαρτύρια καὶ αἱ πιέσεις τοῦ κατακτητοῦ, ἔτι πλέον ἐδίδον σάρκα καὶ πνοὴν εἰς τὴν ἱερὰν τῆς ἀνεξαρτησίας ἰδέαν. Ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ διδάσκαλος, ὁ ἀρματοῦλος, καὶ ὁ Κλέριος, ὁ ποιητὴς καὶ ὁ λογογράφος καὶ αὐτὸς ὁ ἀπλοῦς ἰδιώτης, πάντες δὴλαδὴ, οἱ ἔχοντες γενναῖα αἰσθήματα παρρησιαστικῶν τῆς στιγμῆς γενικῆς ἐξεγέρσεως κατὰ τοῦ ἀσπλάχνου δεσποτοῦ προλειπόμενοι τὴν ὁδὸν τῶν ἡρώων τοῦ Εἰκοσίου, πρὸς τελειοποίησιν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἐποποιίας. Ἄλλ' ἐνῶ οἱ Ἕλληνες διεξεδίκουν τὴν ἐλευθερίαν εἰς λίαν ἄνισον καὶ καταπληκτικὸν ἀγῶνα, ἐκπλήττοντες τὸν κόσμον διὰ τῶν τεραστίων αὐτῶν κατορθωμάτων κατὰ ζῆρᾶν καὶ κατὰ θάλασσαν, δὲν ἦσαν περιπεφρονημένοι διανοητικῶς, καθότι διεξέλαμπον Ἕλληνες καθ' ὅλους τοὺς κλάδους τῆς ἐπιστήμης, τῆς καλλιτεχνίας, καὶ τῶν γραμμάτων, ὅτινες καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Εὐρώπῃ μεγάλως ἐξέτιμώντο, μάλιστα δὲ ἐνιοὶ τούτων, ἦσαν γίγαντες, οἱ καὶ ὁ Νικόλαος Χαλικιόπουλος Μαντζάρος οὗτινος ἡμοίωρησα νὰ συγκαταριθμηθῶ μεταξὺ τῶν χιλιάδων αὐτοῦ μαθητῶν.

Οὗτος ἀνέπνευσε τὴν πρώτην τῆς ζωῆς αὐραν ἐν Κερκύρᾳ περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους 1795. Ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ ἐκαλεῖτο Ἰάκωβος καὶ ἦτο λόγιος δικηγόρος καὶ εὐφραδῆς ῥήτωρ, ἑλλων τὸ γένος ἐξ ἐπισήμου ἀρχαίου εὐπατρίδου κερκυραίου,

ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ ἐκαλεῖτο ῤεγγίνα Τουρίνη. Ἐκ σπαργάνων δειξας ἄπειρον στοργὴν εἰς τὰ γράμματα καὶ εἰς τὴν μουσικὴν, περιεφρόνει τοὺς μικροὺς φίλους καὶ τὰ παιγνίδια χάριν τῆς μελέτης. Ὁ πρὸς τὴν μουσικὴν ζῆλος ἠύξανε καὶ ἐκραταιούτο, συναυξανομένης καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἐφέσεως τελειοτέρως ἐκπαιδεύσεως. Ὁ γονεὺς, ὅστις τῷ παρέσχε πάντα τὰ ἐν Κερκύρᾳ τότε ἐφικτὰ μέσα πρὸς καλὴν ἀγωγὴν, προεμήθευσεν αὐτῷ δύο διδασκάλους, τὸν Στέφανον καὶ τὸν Ἰερώνυμον, ἀδελφοὺς Πογιάγους, ὅπως παρὰ τοῦ ἐνός μάθῃ τὸ βιολίον καὶ παρὰ τοῦ ἑτέρου τὸ κλειδοκύμβαλον. Διορῶν ὁ πατὴρ τὴν τοῦ τέκνου εὐφυΐαν ὀργῶσαν πρὸς τὴν μουσικὴν ἐσκέφθη ὁρθῶς ὅτι δὲν ἤρκει ὁ ἀπλοῦς χειρισμὸς τῶν ὀργάνων ἀλλ' ἔπρεπε καὶ τὴν ἀρμονίαν νὰ μελετήσῃ, διὸ προσέθεσε καὶ ἄλλον διδασκάλον, τὸν ἰταλὸν Στέφανον Μωρέτην, ὅστις εἶχε μὲν πᾶσαν τὴν καλὴν διαθέσιν ἀλλὰ δυστυχῶς ἦτο ἀνικανὸς νὰ διδάξῃ τῷ ἀρχαίῳ μαθητῇ τὴν ἀληθῆ τέχνην. Μετ' οὐ πολὺ, τῷ 1810, μετέβη ἐν Κερκύρᾳ ὁ Βαρβαρῆς δόκιμος ἰταλὸς μουσικός, μεθ' οὗ συνεχίσθη ὁ Νικόλαος καὶ ὑπὸ τὴν ἀσφαλῆ ὁδηγίαν τοῦ διετέλεσε διδασκόμενος ἐπὶ τρία ἔτη τὴν ἀρμονίαν, τὴν σύνθεσιν καὶ τὴν τῶν ὀργάνων θεωρίαν. Ἀκολούθως τὰς μελέτας ἐξηκολούθησε μόνος, καθότι τὸ ἰδανικὸν αὐτοῦ ἦτο ἡ μουσικὴ.

Ἰδὼν ὁ πατὴρ τὸ τέκνον ἄπληστον μαθητῆως, ἐσκέφθη νὰ μειώσῃ τὸν ζῆλον αὐτοῦ διὰ τοῦ γάμου. Διὸ, τῷ 1813, ὁ Νικόλαος συνεζεύχθη τῇ Μαριάνῃ, μονογενεῖ κόρῃ τοῦ κόμητος Ἀντωνίου Γιουστινιάνη. Αἱ νέαι συζυγιαὶ μέρμηκα κατ' οὐδὲν ἐκώλυσαν αὐτὸν νὰ ἐξακολούθησῃ τὰς ποθητὰς αὐτοῦ μελέτας. Εἰς αὐτὸν ἡ θέλησις ἦτο δὲναμις ὑπερτέρα πάντων. Ἡ θέλησις βεβαίως εἶνε δημιουργικὴ δύναμις, ἣτις μᾶς ἐκμυστηροῖ τὸ μεγαλεῖον τῆς φύσεως καὶ μᾶς δεικνύει τὸν τρόπον μεθ' οὗ νὰ κυριεύωμεν καὶ αὐτὴν τὴν ἰδίαν φύσιν. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἰσχυρὰν καὶ ἀκράδαντον τὴν θέλησιν, χαρακτηρεῖται ἠθικῶν καὶ οὐχὶ νοθρῶν, ἐκτεθηλυμένον καὶ εὐκαμπτον εἰς τὰς ἰδιοτροπίας τῶν αἰσθήσεων, τῶν παθῶν καὶ τῆς ζωηρᾶς φαντασίας, κατορθοῖ ὅ,τι θέλῃ.

Μετ' οὐ πολὺ, πρὸς τελειοτέραν ἀγωγὴν καὶ εὐρυτέραν τοῦ νοῦ ἀνάπτυσιν μετέβη εἰς τὴν μουσογραφῆ Ἰταλίαν. Μετὰ τὴν περιήγησιν ἰταλικῶν τινῶν πόλεων κατῆλθεν εἰς Νεάπολιν ἵνα τελειοποιηθῇ εἰς τὴν μουσικὴν. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ συνεχίσθη μετὰ τοῦ ἐπιφανοῦς Νικολάου Ζιγγαρέλη, διευθυντοῦ τοῦ νεοπολιτικοῦ μουσικοῦ ἐκπαιδευτηρίου, ἀνδρὸς τὰ μάλιστα ζηλωτοῦ τῶν παραδόσεων τῆς ἰταλικῆς σχολῆς, ὑπάρχοντος διδασκάλου πολλῶν ἐπιφανῶν μελοποιῶν, ἐν οἷς καὶ τοῦ Βελίνη καὶ τοῦ Μερκαδάντε. Παρατηρήσεως ἄξιον δ' εἶνε, ὅτι ἐν Ἰταλίᾳ, κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ἡ διέθυνσις τῶν περιλαλήτων ἐκπαιδευτηρίων τῆς μουσικῆς δὲν ἐνεπιστεύετο εἰς τὸν τυγχόντα. Οὕτω δὲ ἐνεκα τῆς ἐξοχότητος τῶν διδασκάλων Σκαρλάτου, Δουράντε, Λέου, Πιτζίνη, Σα-

κίνη, Ζιγγαρέλη καὶ ἄλλων, ἐκκληροδότησεν ὁ κόσμος ἀριστοურγήματα ἀθάνατα μουσικῆς ἐπιστήμης καὶ τέχνης.

Εὐτυχῆς ὑπῆρξεν ὁ Μαντζάρος νὰ ἐντύχῃ τῷ Ζιγγαρέλῃ, ἀνδρὶ τὰ τε ἄλλα σεβασμίῳ, φιλοξένῳ καὶ δὴ καὶ βίου ἀγνόητητι διαλάμποντι, τούτῳ δὲ ὑπετάγῃ ἄτε χειραγωγούντι αὐτὸν εἰς τὰ τῆς μουσικῆς ἐπιστήμης καὶ τέχνης μαρτύρια. Ἐπὶ δύο ὀλόκληρα ἔτη διέμεινεν ἐν Νεαπόλει ἔθνα, ὡς ὁ ἴδιος ἐν τῷ πονήματι αὐτοῦ *Rapporto* κτλ. ἰστορεῖ, διήλθε τὸν καλλίτερον τοῦ βίου του χρόνον. Ἰδοὺ αὐτολεξεῖ τοῦ Μαντζάρου αἱ ἐκφράσεις α. . . . *celeberrimo Zingarelli col quale »ebbi la sorte di convivere per circa due anni, a lui »strettamente amico, nel Conservatorio di San Sebastiano di cui egli era Direttore, dove passai il miglior »tempo della mia vita, apprendendo per mio diletto »molto di ciò ch'io non sapeva? e aprendomisi il cuore »e l'anima ai tratti ingenui, nobili amorosi e spizitu- »ali di quel genio altrettanto grande che pio». Ὁ Ζιγγαρέλης πάραυτα κατενόησε τὸν νέον Μαντζάρον, δὲν ἐθεώρει αὐτὸν μαθητὴν ἀλλ' ἴδιον τέκνον καὶ ἐθαύμαζε τὴν ἀνάπτυσιν αὐτοῦ καὶ τὸν ζῆλον, ὃν εἶχε πρὸς διατήρησιν, μέχρι σχολατικότητος, τοὺς τύπους καὶ τὰ δόγματα τῆς γνησίας ἰταλικῆς μουσικῆς σχολῆς, διὸ ἐξετίμα αὐτὸν μεγάλως καὶ δημοσίᾳ ἔλεγεν ὅτι αἶχε παρ' ἑαυτοῦ ἐκεῖ Ἑλληνα δυνάμενον νὰ διδάξῃ τοὺς διδασκάλους τῆς Νεαπόλεως. Πάντες οἱ ζηλωταὶ τῆς ἰταλικῆς τέχνης ἐχαιρόντο ἰδόντες τὸν Ἑλληνα, βαθὺν μύστην τῆς μουσικῆς καὶ μὴ παρασυρόμενον ἐκ τῶν ἤδη παρεισφορησασῶν εἰς τὴν ἰταλικὴν τέχνην καινοτομιῶν. Ἐνεκα τῆς ἀυστηρότητος τῶν μουσικῶν δογμάτων τοῦ Μαντζάρου, ὁ Ζιγγαρέλης αἰσθανόμενος ἐκλειπούσας τὰς δυνάμεις αὐτοῦ, ἐλυπεῖτο ὅτι δὲν εἶχε παρ' αὐτῷ τὸν ἤδη μετὰ τὸ πέρας τῶν μελετῶν του εἰς Κέρκυραν ἐπανακάμψαντα Μαντζάρον.*

Τῷ 1835 ὁ ἐπιφανὴς Ἰταλὸς ἔγραψεν εἰς τὸν Ἑλληνα. «Ἐὰν ἤρξασο εἰς Νεάπολιν ἤθελες ἐπιπροσθέσει ὀλίγας ἐτι ἀήμερας ζωῆς εἰς γέροντα ὀγδοήκοντα καὶ τεσσαρῶν ἐτῶν ἀκαὶ ἤθελον ἔχει τὴν παρηγορίαν νὰ σέ ἔχω παρὰ τὴν κλίανη μου, καθότι μετὰ τὸν θάνατόν μου δὲν βλέπω ἄλλον ἀκαταλληλότερον σοῦ ἵνα μὲ διαδεχθῇ. Οἷος δὴποτε ἄλλος ἀἤθελεν ἀσπλαγίστη τὴν νεολαίαν. Σήμερον ὅτε τὰ πάντα ἀνοθεύονται ἀποπειρῶνται νὰ διαφθείρωσι καὶ τὴν ὀραϊάν ἀκαὶ ἀμόλυτον σχολὴν τῆς Νεαπόλεως διὰ τοῦτο εἰς σέ ἀεπιθύμουν νὰ τὴν ἐμπιστευθῶ. Ἐλθέ καὶ σπεύσον.»

Ὁ Μαντζάρος ἀπεποιήθη τὴν ὑψίστην ταύτην τιμὴν, δὴλα δὴ νὰ γίνῃ ὁ διάδοχος τοῦ Ζιγγαρέλη. Μετ' οὐ πολὺ προσεκλήθη διὰ νὰ διευθύνῃ τὴν μουσικὴν σχολὴν τῶν Μεδιολάνων. Πάλιν ἀπεποιήθη. Ἡ ἀποστολὴ αὐτοῦ ἦτο ἄλλη.

Περιεφρόνει τὰς παρὰ τῶν Ἰταλῶν προτεινομένης αὐτῷ τιμὰς ἅμα δὲ καὶ ἐπικερδεστάτας θέσεις, διότι ἐν τῷ νῷ εἶχε νὰ διάγῃ βίον ἀνεξάρτητον καὶ ἀφιλοκερδῶς νὰ μεταδίδῃ τὰς μουσικὰς αὐτοῦ γνώσεις εἰς τὴν διψῶσαν Ἑλληνικὴν

νεολαίαν. Βεβαίως σπάνιοι είνε, πρό πάντων παρ' ἡμῖν, οἱ μεγαθύμοι ἄνθρωποι, οἵτινες χάριν μιᾶς ἱερᾶς ἰδέας νὰ θυσιά-
ζωσι τὸ λαμπρὸν μέλλον, νὰ περιφρονῶσι τὰς τιμὰς καὶ τὰ
πλοῦτη.

Ἡ ἰδέα ὅμως αὕτη ἀπηθανάτισε τὸν Μάντζαρον καὶ κα-
τέστησεν αὐτὸν ἄξιον τῆς αἰωνίας εὐγνωμοσύνης τῆς πατρί-
δος αὐτοῦ.

* *

Ὁ Σέκσπιερ λέγει ὀρθῶς ὅτι ἐκεῖνος, ὁσῆς δὲν ἔχει ἐν
«τῇ ψυχῇ αὐτοῦ μουσικὴν καὶ ὑπὸ τῶν γλυκῶν φθόγγων
«ἁρμονικῆς συμφωνίας δὲν συγκινεῖται, εἶνε ἰκανὸς πρὸς προ-
«δοσίαν, ἐπιβουλὰς καὶ ἀρπαγὰς» αἱ κινήσεις τῆς ψυχῆς αὐ-
«τοῦ εἶνε νοθραὶ ὡς ἡ νύξ, τὰ αἰσθήματα αὐτοῦ σκοτεινὰ
«ὡς τὸ ἔρεβος» μὴ ἐμπιστευθῆτε εἰς ἄνθρωπον τοιοῦτον.»
Τὴν ἀποστολὴν τῆς μουσικῆς κατενόησαν καὶ οἱ πρόγονοί
μας καὶ πολὺ ἐκαλλιέργουν αὐτήν, κατὰ τὴν μαρτυ-
ρίαν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων. Καί τοι ὁ Ἀριστοτέλης καὶ
ὁ Πλάτων τὰς αὐτὰς δοξασίας δὲν εἶχον, οὐχ ἤττον ὅμως,
ἀμφότεροι ἐνόμισαν τὴν μουσικὴν πρόξενον ἀγαθοῦ. Ὁ μὲν
παραδέχεται ὅτι ἐξ αὐτῆς ἤρτηται ἡ τῆς ψυχῆς καθαρσις,
ὁ δὲ ὅτι εἶνε τροφὸς τῆς ψυχῆς. Ὁ Πολύβιος ἐπιβεβαίωσι ὅτι
οἱ σκληρότεροι τῶν Ἑλλήνων καὶ οἱ μᾶλλον διεφθαρμένοι
ἦσαν οἱ Κυμαῖοι, ἐπειδὴ δὲν ἐκαλλιέργουν τὴν μουσικὴν.
Ὁ δὲ Πλούταρχος μᾶς λέγει ὅτι αἱ καλλίτεροι πόλεις ἦσαν
ἐκεῖναι, αἵτινες κατεγίνοντο εἰς τὴν μουσικὴν.

Διορῶν ὁ Μάντζαρος ὅτι τέχνη τοσοῦτον ὠφέλιμος πρὸς
μόρφωσιν τῆς ἀνθρωπότητος, δυστυχῶς δὲν ἐκαλλιεργεῖτο ἐν
Ἑλλάδι, ἤρξατο ἀφιλοκερδῶς νὰ παραδίδη μαθήματα ἁρ-
μονίας, συνθέσεων καὶ ἐνοργανώσεως εἰς πάντα φιλόμουσον
πρὶν ἢ μεταβῆ εἰς Ἱταλίαν. Ἀπὸ δὲ τῆς ἐξ Ἱταλίας ἐπανό-
δου του μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἐδίδασκε τὴν μουσικὴν,
ἢ δ' οἰκία του ἦτο ἀείποτε φιλοφρονέστατα καὶ ἀφιλοκερδῶς
ἀνοικτὴ πρὸς τοὺς θέλλοντας ἢ τὰς θελούσας νὰ διδαχθῶσι
κλειδοκύμβαλον, ἁρμονίαν, σύνθεσιν, ἐν ἐνὶ λόγῳ, πάντα τὰ
τῆς μουσικῆς ἐπιστήμης καὶ τέχνης. Ἡ οἰκία του ἦτο, ἐπὶ
ἡμῖσι περίπου αἰῶνα, *μουσικὸν ἐκπαιδευτήριον*, οὐ ἢ εἰ-
σοδος ἦτο ἀείποτε ἐλευθέρη εἰς τὰ τέκνα πάντων. Τὰ τέκνα
τοῦ πενεστέρου εἶχον τὰ αὐτὰ δικαιώματα τῶν τέκνων τοῦ
κόμητος, τοῦ εὐπατρίδου καὶ τοῦ εὐπόρου.

* *

Τῷ 1839 διὰ διατάγματος τῆς βασιλείσσης τῆς Ἀγγλίας
ἀπηγορεύθη εἰς τὰς στρατιωτικὰς ἀγγλικὰς μουσικὰς νὰ
παρευρισκῶνται εἰς θρησκευτικὰς τελετὰς μὴ ὑπαγομέναι εἰς
τὴν διαμαρτυρομένην ἐκκλησίαν ὡς ἐκ τούτου αἱ ἐν Κερκίρα
λιτανεῖαι καὶ λοιπαὶ θρησκευτικαὶ τελεταὶ ἐτελοῦντο ἄνευ
μουσικῆς, ἕπερ παράξενον ἐφαινετο εἰς τὸ φιλόμουσον Κερκυ-
ραϊκὸν κοινόν. Νέοι τινὲς φιλοπρόοδοι, ἐννεα τὸν ἀριθμὸν, ἐν
οἷς καὶ ὁ τὴν πρωτοβουλίαν λαβὼν ἀείμνηστος Πέτρος Κου-
αρτᾶνος, ἀπεφάσισαν νὰ συστήσωσι *Φιλαρμονικὴν Ἑταιρίαν*,

ὅπως διαδώσῃ τὴν μουσικὴν τέχνην καὶ ἀναπληρώσῃ τὴν
ἐλλειψιν τῆς ἀγγλικῆς μουσικῆς. Πρόθυμοι εὐρέθησαν ἐρασι-
τέγναι καὶ ὁ ἀοιδίμος μουσικοδιδάσκαλος Ἀντώνιος Λιβε-
ράλης προσέφερε τὴν συνδρομὴν του. Οὕτω τῇ 12 Σεπτεμ-
βρίου τοῦ ἔτους 1840 συνέστη ἡ ἐν λόγῳ κοινωφελὴς ἐταιρία,
ἧς δημοφώνως ἀνηγορεύθη ἰσόβιος πρόεδρος τοῦ μουσικοῦ τμή-
ματος ὁ Μάντζαρος. Μετὰ παρέλευσιν ἐξ περίπου μηνῶν ἡ
μουσικὴ συγκειμένη ἐκ τεσσαράκοντα καὶ τεσσάρων πτωχῶν
τεχνιτῶν, ἐν πλήρει στολῇ, ἐξῆλθε συνοδεύουσα τὴν λιτανεῖαν
τοῦ ἀγίου Σπυρίδωνος. Πολλοὶ ἄποροι ἔτρεχον νὰ ἐγγραφῶσι
μαθηταί. Ὁ Μάντζαρος ὑπὲρ τῆς προόδου πολὺ εἰργάζετο.
Οὐ μόνον ἐδίδασκε τὴν ἁρμονίαν, τὴν σύνθεσιν, τὴν ἐνοργά-
νωσιν, καὶ πάντα τὰ τῆς μελοποιίας, ἀλλὰ προσεπάθει καὶ
νὰ μορφώσῃ τὴν καρδίαν τῶν πτωχῶν νέων, ἐμπνέων αὐτοῖς
τὴν πρὸς τὴν ἀρετὴν καὶ πατρίδα ἀγάπην. Τοὺς δὲ ὑπὲρ
τῆς Ἑταιρίας ἀγῶνας αὐτοῦ ἡ ἐφορεία αὐτῆς ἐκτιμῶσα, διὰ
τοῦ ὑπ' ἀριθ. 201 ἐγγράφου ἐξέφραζε τῷ 1841 «τὴν εὐ-
«γνωμοσύνην διὰ τὸν ζῆλον καὶ τὴν προθυμίαν αὐτοῦ,
«ὅπου ἐδείκνυεν εἰς ὄφελός της, θυσιάων καὶ τὰς ὄρας τῆς
«ἀναπαύσεως του εἰς τὸ βέλτιον αὐτῆς καὶ κοπιᾶζων ἀκατα-
«παύτως εἰς τὴν αὐτῆς πρόοδον.» Τὸ ἴδρυμα τοῦτο παρή-
γαγε καὶ παράγει πολλὰς ὠφελείας, ἀρκεῖ δὲ ν' ἀναφέρωμεν
ὅτι ἐκτὸς τῶν πλείστων μαθητῶν, οἵτινες κατέχουσι διακε-
κρίμενας θέσεις εἰς τὰ θεάτρα τῆς Ἀνατολῆς, εἰς τὰς στρα-
τιωτικὰς μουσικὰς τοῦ κράτους, εἰς μουσικὰς ἀγγλικῶν πο-
λεμικῶν πλοίων, ἀνεδείχθησαν καὶ ἱκανοὶ μουσικοδιδάσκαλοι
διεσπαρμένοι ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ βασιλείου, διευθύνοντες μου-
σικὰς καὶ διακρινόμενοι ἐπὶ ἰκανότητι.

* *

Ὅτι ἀνύψωσε τὸν Μάντζαρον καὶ κατέστησε τὴν φήμην
αὐτοῦ παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν ἀθάνατον εἶνε ἡ μελοποίησις τοῦ
ᾠμου εἰς τὴν Ἐλευθερίαν τοῦ Σολωμοῦ. Ὁ Μάντζαρος
ἐμελοποίησε τὸν ἐξαισίον τοῦτον ᾠμον τρίς. Πρῶτον ἐμε-
λοποίησεν αὐτὸν ὡς χαρακτηριστὴρα δημοτικόν, καὶ ἀπλοῦν, ὅπως
εὐκολώτερον τὸν ἐκμάθῃ ὁ λαὸς καὶ τάχιστα ἀναφλέξῃ τὸν
ὑπὲρ πατρίδος ἔρωτα. Καίτοι δημῶδες, εἶνε μέγα εἰς τὸ εἰ-
δός του καὶ ἀντάξιον τοῦ σκοποῦ τῆς ποιήσεως, ὥστε καὶ αὐ-
τὸς ὁ Σολωμὸς ἐκλαίεν ἐκ τῆς συγκινήσεως ἣν ἠσθάνετο ἐκ
τῆς μουσικῆς ταύτης. Ἡ μελοποίησις εἶνε χορωδία διὰ δύο
ὄξυφώνους (tenori) καὶ δύο βαθυφώνους (bassi) καὶ διακρί-
νεται εἰς τεμάχια εἰκοσιτέσσαρα, ὧν τὸ τελευταῖον εἶνε *fuga
reale*. Ὁ γνωστὸς τοῖς πᾶσιν Ἑθνικὸς ᾠμος ἡμῶν εἶνε τὸ
πρῶτον τεμάχιον τῆς ἐν λόγῳ μελοποιήσεως. Διορῶν ὁ Μάν-
τζαρος ὅτι ὁ ᾠμος τοῦ Σολωμοῦ ἀρμόζει εἰς σοβαροτέραν
μουσικὴν, ἐπεχείρησεν ὅπως νέαν αὐτοῦ μελοποίησιν, ἐν ἣ ἀνέ-
πτυξε τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ φαντασίαν ἠνωμένην μετὰ τῆς βα-
θυτάτης αὐτοῦ μαθήσεως. Ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους εἶνε συν-
εχῆς ἄλυσσος ἀπὸ pezzi concertati, μέρος μὲν κατὰ δημο-
τικὸν ἦχον μέρος δὲ ὑπ' αὐτοῦ ποιηθέντα, μεστὰ καλλιτε-

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΧΑΛΙΚΙΟΠΟΥΛΟΣ ΜΑΝΤΖΑΡΟΣ

χνικής έμπνεύσεως, και μελωδίας, καιτοι εινε εξοχον συμ-
πλεγμα επιστημονικων ποικιλοφθιδων, οσον canoni, imita-
zioni, fughe deltono e fughe reali και di contro sog-
getto. Η μελοποιηση αυτη του "Γυμου δυναται να παρα-
βληθη προς την *Αιμουρριαν* του Ayden τας επτα *λεξεις*
αρωγιας του Ζιγγαριλη και το Stabat Mater του Ροσινι.
Το εξοχον τουτο εργον ο Μαντζαρος αφιερωσε τω *φειμνηστω*
Βασιλει 'Οθωνι, κατὰ παρακίνησιν του φιλοσοφου Βραϊλα,
δια τής εξής επιστολής:

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΕΓΑΛΕΙΟΤΑΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΟΘΩΝΑ Α΄.

«Διά τής αναγορεύσεως τής Μεγαλειότητός Σου εις τον
»θεοστήρικτον θρόνον τής Ελλάδος επαγιάθη ή ανεξαρτησία
»και ή ελευθερία των 'Ελλήνων. Προς Σέ, πρώτων 'Ανακτα
»της γής ταύτης, έστιας παλαι ποτέ των επιστημων και
»των τεχνων, όπου αμαρταντοι θαλλουσιν αι δαφναι τής πο-
»λεμικης αρετης, το ασθενές τουτο μουσικόν δοκιμιον, ήρμο-
»νιμένον εις την λυρικην ποιησιν του καθ' ήμας πρώτου και
»μεγαλοφυους των Ιονίων ποιητών, ο υποφανόμενος ταπει-
»νωός προσφωνεί και αφιερώνει. Πρώτων εις το είδος του είναι
»και το υπ' ανδρός 'Ελληνοσ επιχειρηθέν τουτο εργον. Και
»καθώς δια τής Μεγαλειότητός Σου ή εύτυχής αυτη εποχή
»της παλιγγενεσίας του μεγάλου και ενδόξου 'Ελληνικού 'Ε-
»θνους θέλει δικαιωσθή εις την ιστορίαν τής ανθρωπότητος,
»ουτω και τα πρωτόλια ταύτης τής μεγαλοφυίας, υπό την
»σκιάν του θρόνου Σου και έν τω όνόματι τής ελευθερίας
»άντηχούντα, θέλουσιν ίσως διαφύγη τον θάνατον, καθωραϊ-
»σμένα δια του Σεβαστου Σου όνόματος».

'Υποσημειούμαι με βαθύτατον σέβας τής 'Υμετέρας Με-
γαλειότητος εύπειθέστατος και υποκλιnéστατος δούλος.

'Εν Κερκύρα 5 Δεκεμβρίου 1844.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Χ. ΜΑΝΤΖΑΡΟΣ

'Ο αιδίμιος 'Οθων, λαθών το εργον, επεμφεν αυτό όπως το
κρίνωσι Γερμανοί τεχνοκρίται, αμα δέ και ουτοι ενέκρινον
αυτό ζξιον παντός επαίνου και απεθαύμασαν την έμβριθειαν
του 'Ελληνοσ μουσουργού, εδέχθη την αφιέρωσιν και απήντη-
σεν ουτω δι' αυτογράφου επιστολής:

Κύριε Νικόλαε Μαντζαρε

«'Ελαβον ασμένως τον εις την 'Ελληνικήν 'Ελευθερίαν
»'Υμον του ποιητου Σολωμου μελοποιηθέντα παρ' 'Υμων.
»Το προίον τουτο τής καλλιτεχνίας Σας ειδον με τόσο πλειο-
»τέραν εύαρέστησιν, οσω προφανέστερον δεικνύει όποια καλ-
»λιτεχνήματα δυνάμεθα να ελπίσωμεν από την 'Ελληνικήν
»εύφυϊαν, επιδιομένην ήδη πάλιν εις την καλλιέργειαν των
»ώραίων τεχνων των όποιων ή 'Ελλάς υπήρξε το πάλαι τίτι-
»θη. 'Εκφραζων προς 'Υμας τας εύαρεστίας μου ένεκα τής
»προσφορής του ώραίου τουτου μελοθετήματός Σου, εύαρε-
»ιτούμαι να απονέμω εις 'Υμας τον 'Αργυρουν Σταυρον του

»Βασιλικού Ταγματος του Σωτήρος, ως δείγμα τής προς
»'Υμας εύμενείας Μου και υπολήψεως».

'Εν 'Αθήναις την 7ην 'Ιουλιου 1845.

ΟΘΩΝ

Προς τον Κύριον

ΝΙΚΟΛΑΟΝ Χ. ΜΑΝΤΖΑΡΟΝ (Κερκυραϊόν)

'Ο 'Οθων πάντοτε διέταττε να ανακρούη ή μουσική τεμά-
χια του "Γυμου τουτου, προς ένθουσιασμόν. Δέν έγένετο
δέ συναναστροφή, μουσική συναυλία ή χορός έν 'Αθήναις χω-
ρίς ν' ανακρούωνται τεμάχια τουτου, ως εγραφε τω Μαν-
τζαρω ο φίλος αυτου Γ. Κασσιμάτης.

'Οτε τω 1861 παρελήθη ο Μαντζαρος παρὰ του επί των
στρατιωτικων ύπουργου Δ Βύσσαρη να συνθέσθ έμβατήρια ξο-
ματια δια τον στρατόν, ουδέν καταλληλότερον εύρεν ή έκ νέου
και το τρίτον να μελοποιηθ αυτόν εις πολλά τεμάχια κατὰ
τον ρυθμόν έμβατηρίων. Τας στροφάς 83—86 *Στην σκιάν*
χεροπιασμένη έμελοποίησεν το τέταρτον δια τρεις όξυφώνους
και βαθυφώνους μετὰ συνοδικας κλειδοκυμβάλλου και ακολου-
θως το πέμπτον δια τας αυτάς φωνάς αλλά μετὰ συνοδικας
άρπας.

Και άλλα ποιήματα κατάλληλα δια την φιλοπατρην νεο-
λαϊκάν και δια τους στρατιώτας έμελοποίησεν, έν οίς τον Σκοπόν
του Παράσχου και τας πρώτας δύο στροφάς του "Γυμου εις
τον *Βήρωνα* του Σολωμου.

Σ. ΔΕ ΒΙΑΖΗΣ

[Έπεται το τέλος]

ΤΟ ΟΡΓΑΝΕΤΤΟ

[Διήγημα FRANÇOIS COPPÉE]

Πόσον ή μουσική έμπνείε την νοσταλγίαν! Πόσον οδυνηράς
προκαλεί τας παλαιάς αναμνήσεις! Και πόσον μελαγχολικός
είνε, περι το χειμερινόν λυκόφως, ο θμηνώδης ήχος *οργανέ-
του* ανακρούοντος αρχαίαν τινά *πόλκα*!

'Ηχον αρχαίας πόλκας, οστις ανεστάτου τους Παρισίους
πρό δεκαπέντε έτών, οτε είσθε δεκαοκταέτις μόλις Κυρία
μου. Ναι, σεις ή μεμαραμένη ξανθή, με τον εκ κυανου λειο-
σπρικού πϊλον σας, πϊλον πεπαλαιωμένον με καινουργείσ ται-
νίας, σεις ή όποια οδηγείτε μόνη το μικρόν άμάξιον, όπου
κοιμάται το τρίτον *μπεμπέ* σας, υπό τας άφύλλους πλατά-
νους μελαγχολικής έξοχικής λεωφόρου.

Πόσον ήσθε ώραία, καθ' ήν εποχήν εθουρύθει του, Παρισίους
ή *πόλκα* αυτη! Το πρόσωπόν σας είχε την χάριν έαρινής
πρωίας, το ώσειδές εκείνο πρόσωπον, αντίξιον του χρωστήρος
του Κορρεγιού, με την ουλην εκείνην ξανθήν κόμην, την έχου-
σαν το χρώμα του μεστού στάχους, και τής όποιας όμοι! ά-
πωλείσατε το ήμισυ κατὰ τον δεύτερον τοκετόν σας!

'Αλλ' άνευ προικός!... Ναι, δέν είχετε προικα! Και ήτο
δυνατόν να γίνη άλλως, δια κόρην τιμίου υπαλλήλου, κα-

ταδεδικασμένου να λαμβάνη τακτικώς παρὰ των προϊστα-
μένων του την επόμενήν σημείωσιν: «Καλός και κόσμιος
υπάλληλος, χρησιμώτατος έν τή υπηρεσίᾳ»; — του πτωχού
είκεινου όντος, του μη τολμώντος, εις τους χορούς ένθα σάς
ώδηγει να παρακαθήσθ εις την τράπεζαν του *γουίστ*, όπου
επαίζον δι' όλίγα κεράτια, και αιωνίως ψηλαφούντα τα θυ-
λάκια αυτου δια να βεβαιωθ ήτι δέν άπώλεσε τας τρεις
δραχμάς του νυκτερινού οχήματος!

'Ανευ προικός!... 'Ολα τα κάτοπτρα τής αιθούσης σάς
έλεγον οτι δέν είχετε ανάγκην αυτης, οτε εισήρχεσθε επί του
βραχιόνος του πατρός σας, ακτινοβολούσα έντός ροδόχρου
δυήχλης. Τις έν τούτοις θά υπέθετεν οτι ή *μαμμά*, ή όπεία
έμεινεν εις την οικίαν, δι' έλλειψιν *τουαλέτας*, είχε σιδηρώση
το έσωφόριόν σας επί τής τραπέζης τής τραπεζαρίας, και οτι
σεις αυτη, είχατε κόψη και βάρη την έσθητα σας; Δέν έφέ-
ρετε χειρόκτια μέχρι των άγκωνων; Πώς θά έμάντευε τις
λοιπόν τας άμυχάς τής βελόνης επί των δακτύλων σας;

'Ακούσατε την αρχαίαν *πόλκα*, την όποιαν παιζει το
οργανέτο, οίονει ασθμαίνον, έν τω σκιερῷ λυκόφωτι—λυκό-
φωτι Νοεμβρίου. Δέν θά ένομιζετε οτι είναι ζυμα τρελλής,
διακοπτομένης υπό λυγμών;

Σας εκάλει συχνάκις να την χορεύσητε μετ' αυτου, την
πόλκα αυτην, ή ωραίος μελαγχρους νεανίας, με τον στρατιω-
τικόν μύστακα, ή τόσοσ κομψός έν τω καλλιτεχνικῷ φράκω
του, και τον όποιον εις τους ρεμβασμούς σας ώνομάζετε με το
κύριον όνομά του, κύριον Φρειδερίκον. Σας εκάλει συχνάκις να
την χορεύσητε μετ' αυτου την πόλκαν αυτην, καθως και την
μαζουρκα και το *βάλε*. 'Η φωνή σας υπέτρεμεν όλίγον, οτε
άπηντατε: «Μάλιστα, Κύριε!» και ή χείρ σας έτρεμεν ωταύ-
τως, οτε την ήθέτετε έντός τής ιδιικής του. Διότι ήτο υίος οίκο-
γενείας ύψηλής, αρκετά ακόλαστος, μονομαχησας ήδη—όποιον
γόητρον!—και του όποιου δις είχε πληρώση τα χρέη ή πατήρ.

Πώς σας παρέσυρεν από τής όσφύς δια σταθεράς χειρός
και, εις τας στιγμάς τής αναπαύλης, οτε έστηρίζεσθε επί του
βραχιόνος του, μειδιώσα δλη, με την αναπνοήν ταχείαν, πώς
σας έτάρασεν, άτενίζων αφηνης τους όφθαλμούς σας και απευ-
θύνων δια φωνής ταπεινής και θερμής — επί ενός τίποτε, επί
μιας λεπτόμερειας τής *τουαλέτας* σας, επί του άνθους τής
κόμης σας — θωπεϊαν τινα, λίαν σεβαστήν μεν κατὰ τα
άλλα, άλλ' έν τή όποιά έμαντεύετο κατι τι ύπονοούμενον,
όπερ σάς προύζεινε συγχρόνως φόβον και ήδονήν.

Οίμοι! άνθρωπος ελευθέριος, ως ή Φρειδερίκος, δέν ήτο πλα-
σμένος δια να χάνη τον καιρόν του κατὰ τους χορούς με έν-
ποτήριο *σομαδάς*. 'Ετράπη άλλαχού, και, χωρίς να το έν-
νοήσητε σεις ή ίδια, έμελαγχολήσατε. Δέν έχει ούτω; 'Επειτα
δύο, τρία, τέσσαρα, πέντε έτη διέρρυσαν. Δέν έφορέσατε πλέον
ροδόχρονον έσθητα, διότι είχατε καταστή ώχρα, άλλ' εις τα
καταγώγια των αστών, όπου ουδέποτε μεταβάλλεται το
άσματολόγιον, επαίζον πάντοτε την αρχαίαν *πόλκα*, ή όποια
σας άνεμίμησε τον κ. Φρειδερίκον.

'Επί τέλους έδέησε να ιδητε τα πράγματα υπό την πραγ-
ματικήν των όψιν, και ένυμφεύθητε τον άτολμον εκείνον
νεανίαν, οστις προσέφερε τους χορούς του εις τας όστεώδεις
τριακοντούτιδας δεσποινίδας. 'Αλλοτε, πλέον ή άπαξ έλη-
σμονήσατε την σειράν του εις τον τετράχρονον, καιτοι τον εί-
χατε έγγράψη εις την πινακίδα σας. Τότε σάς προύζεινε οίκτον,
ώμολογήσατέ το, ή καλός αυτός κ. 'Ιούλιος με τους λευκούς
του κολαρισμένους λαϊμοδέτας και τα δι' έλαστικού κόμμεος
καθαρισθέντα χειρόκτια. Τον ένυμφεύθητε έν τούτοις και εινε
μεθ' όλα ταύτα άνθρωπος τής εργασίας και καλός οικογενειαρό-
χης. Εινε ήδη ύποδιευθυντής όπως ή μακαρίτης κύριος πα-
τήρ σας και κατέχει το αυτό άποβαρυντικόν πιστοποιητι-
κόν: «Κόσμιος και χρήσιμος υπάλληλος, κατέχων την εργα-
σίαν του» — 'Οτε τω έδώσατε το δεύτερον τέκνον του μικρά
φιλοδοξία κατέλαθε τον άτυχη και, όπως τύχη προαγωγής
τινός, έδημοσίευσε δύο μικρά ειδικά τεύχη. 'Αλλ' έξώρλησαν
μετ' αυτου, στέφοντες αυτόν δι' ακαδημαϊκών δαφνών.

Τρία τέκνα—δύο υιοί πρώτον και ένα *παληγοκρίεσο* άρ-
γότερα—είνε πολύ βαρύ. Εύτυχώς ή πρεσβύτερος εινε υπό-
τροπος εις το Λύκειον. Μετά πολλής οικονομίας μόλις φέρετε
της δύο άκρας ίσα. 'Αλλά τί ζωή μετρία και μονότονος!
'Ο πατήρ, εκείνος αναχωρεί από πρωίας, φέρων μεθ' εκυτου
το πρόγευμά του—όλίγον ψωμί και έν φιαλίδιον κόκκινο
νερό—εις τα θυλάκια του επενδύτου του. Διότι προτου έγ-
καθιδρυθ ή επί τής δερματικής έδρας του γραφείου του, μέλ-
λει να παραδώση μάθημα γεωγραφίας εις έν οικοτροφείον κο-
ρσίων. Σεις, κυρία, δέν είχατε τον καιρόν να άνιάσθε, και ή
ήμέρα εινε τόσοσ σύντομος άλλως τε δι' όσουσ έχουν τόσοση έρ-
γασίαν! 'Εν τούτοις ουδέποτε μία διεσκέδασας. 'Από ενός έτους
μίαν φοράν επήγατε εις το θέατρον, τον παρελθόντα Σεπτέμ-
βριον, δια να ιδητε το *Μαύρο Σομιν*, με εισιτήρια δωρεάν.

Κατεβλήθητε, κατεπονήθητε αναμφιβόλως. 'Αλλ' ή πα-
λαιός ούτος ήχος τής *πόλκας*, τον όποιον παιζει πάντοτε το
πέισμον *οργανέτο* σάς αναμίμησε οτι, την παρελθούσαν
έσπεραν, δδηγούσα, ως σήμερον πρό ύμων το μικρόν άμάξιον,
όπου κοιμάται το τέκνον σας, και διεργασμένη την αυτην
λεωφόρον όλίγον έλειψε να συντριβήτε υπό όρμητικου φαέθο-
νος και οτι άνεγνωρίσατε ήπλωμένον υπό τα καλύμματα, τον
ώραιον εκείνον κ. Φρειδερίκον, όλον και όλον, αναλλοίωτον,
έχοντα το άείποτε νεάζον ύφος των εύτυχων ανθρώπων και
οστις σάς έρριψεν απότομον βλέμμα, φωνάζων: «'Αδέξιε!...»
εις τον άμαξηλάτην του.

Δέν εινε ανυπόφορον τή αληθείᾳ το *οργανέτο* αυτό;...
Σιωπή εύτυχώς. Και ιδού ή νύξ καταπίπτουσα. 'Εκεί κάτω,
εις το άκρον τής μελαγχολικής έξοχικής λεωφόρου, έν τή
έρυθρῃ δυήχλη τής δύσεως, επιτέλλουσιν οι ώχρῶντες ά-
στέρες του αναπτομένου φωταερίου. 'Επιστρέψατε εις την
οικίαν, κυρία 'Ιουλιου. 'Ο δεύτερος υίός σας θά έπιστρέψεν ήδη
ék του σχολείου και, όταν δέν είσθε εκεί, ουδέποτε μανθάνει
το αύριανόν μάθημά του πρό του δείπνου. 'Επιστρέψατε εις

τήν οικίαν, κυρία Ίουλίου. Ὁ σύζυγός σας θὰ ἐπιστρέψῃ μετ' ὀλίγον ἐκ τοῦ γραφείου κατὰκοπος καὶ πειναλῆς, καὶ γνωρίζετε ὅτι ἄνευ ὕμων ἢ μικρὰ εἰκοσιπεντάδραχμος ὑπηρέτρια δὲν θὰ ἦνε ἱκανὴ νὰ διορθώσῃ μὲ ὀλίγα γαιώμηλα καὶ κρόμυα τὸ ὑπόλοιπον τοῦ κρέατος τῆς χθὲς ἐσπέρας. ΑΠ.

ΗΣΙΟΔΟΥ ΤΑ ΑΠΑΝΤΑ

ΕΣ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

ΚΑΡΟΛΟΥ ΣΙΤΤΛ

Ὁ Χρηστάκης Β. Ζωγράφος ὁ ὑπὲρ πάντας τοὺς βαθυπλούτους ἄριστα χρησιμοποιοῦν τὸν ἑαυτοῦ πλοῦτον πρὸ ἐτῶν κατεῖδεν ἀσφαλῶς, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος τότε μόνον θὰ ἐμπολιτισθῇ, ἂν ἀντὶ τῶν παρισυδυσάντων ξένων ἠθῶν καὶ ἠθίμων ἐμβαπτισθῇ εἰς ἐκείνην τὴν κολυμβήθραν τοῦ πολιτισμοῦ, τὴν ὁποίαν κατεσκεύασεν ὁ ἀρχαῖος κόσμος. Εὐγενῶς λοιπὸν ἀφιέρωσεν ἀρκετὸν χρηματικὸν ποσόν, ὅπως οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς ἐρμηνευθέντες δι' ἐκδόσεων κατασταθῶσι κτήμα κοινὸν εἰς τοὺς ἀπογόνους των, καὶ οὕτως αἱ οὐρανοβάμονες ἰδέαι τοῦ καλοῦ, ἀγαθοῦ, καὶ δικαίου κατελθούσαι ἐκ τῶν πολυδεϊράδων κορυφῶν τοῦ Ὀλύμπου καταρδεύωσι τὴν πολυδίψιον καὶ πεινήχρην πεδιάδα. Μέχρι τοῦδε διὰ τῆς εὐγενούς συνδρομῆς τοῦ κ. Ζωγράφου ἐξεδόθησαν δύο τόμοι, πρὸ ὀλίγων δὲ ἡμερῶν προῆλθεν εἰς φῶς ὑπὸ τοῦ ἐν Μονάχῳ ἀρίστου Ἑλληνιστοῦ Καρόλου Σίττλ ὁ τρίτος τόμος περιέχων τὰ ἀπαντα τοῦ Ἡσιόδου. Ἡ πλουσία αὕτη ἐκδοσις γεγραμμένη ὑπὸ γερμανοῦ ἐπιστήμονος καὶ εἰς ἑλληνικὴν γλῶσσαν πληροῦμίαν τῶν κατεπειγουσῶν ἀναγκῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους στερουμένου τῶν μέσων νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν εὐάνθη λειμῶνα τῶν εὐγενῶν ἰδεῶν καὶ φρονημάτων. Ἄξιον μυρίων ἐπαίων εἶνε οἱ συντελοῦντες ὅπως δὴποτε νὰ καταστήσωσι προσίτους τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς εἰς εὐρύτερους κύκλους. Εἶνε καιρὸς πλέον νὰ παύσῃ ἡ ναυνώδης πνευματικὴ τροφή, δι' ἧς τρέφεται τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, νὰ ἀντικατασταθῇ δὲ αὕτη διὰ τῆς ἑλληνοπρεποῦς κατανοήσεως τῶν συγγραφέων. Τοῦτο δὲ θὰ κατορθώσωμεν δι' ἐκδόσεων ἐπαρκῶς ἀνταποκρινομένων πρὸς τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας. Ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης ἄξιος εἶνε καὶ ὁ κ. Σίττλ, ὅστις ἐξεπλήρωσεν ἕνα τῶν διακατεστέρων πόθων τῆς ἑλληνικῆς κοινωρίας. Ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τῆς ἐκδόσεως ταύτης καταχωρίζονται τὰ ὑπὸ Ἰωάννου Τζέτζου γραφέντα περὶ Ἡσιόδου, τὰ ὑπὸ ἀνωνύμου ἀπερὶ Ὀμήρου καὶ Ἡσιόδου καὶ τοῦ γένους καὶ ἄγῳτος αὐτῶν, τὰ ὑπὸ Πλουτάρχου ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ ἀναφερόμενα περὶ Ἡσιόδου, τὰ ὑπὸ Παυσανίου, τὰ ὑπὸ Πρόκλου, τὰ τῆς ἀνθολογίας ἐπιγράμματα. Μετὰ τοῦτο ὁ κ. Σίττλ ἐξετάζων ἐμβριθῶς, ἂν τὰ ποιήματα τοῦ Ἡσιόδου εἶνε τῆς αὐτῆς εὐφύιας γεννήματα, πρὶν ἢ ἀναφέρει τὴν γνώμην του, παρατίθει τὴν τῶν παλαιῶν ὡς ἐπιτηδειότερων ὄντων νὰ κρίνωσι τὰ κατ' αὐτούς. Καὶ οὗτοι

μὲν διέγνωσαν τὴν διαφορὰν τῶν δύο ποιητῶν, ἀλλὰ παρῆδον τὰ χαρακτηριστικά. Κατὰ τὸν ἐκδότην ἢ ποιῆσαι τοῦ Ἡσιόδου εἶνε μονότονος, διότι καὶ ὁ βίος αὐτοῦ τοιοῦτος ἦτο. Ὁ Ἡσιόδος δὲν ἦτο βασιφῶδης, καθ' ἡμέραν λαμβάνων ἐντυπώσεις νέας καὶ ποικίλας, ἀλλὰ γεωργὸς ἔτος παρ' ἔτος ἀναμετρούμενος τὸν στενὸν κύκλον τῶν ἐργασιῶν του. Ἄλλ' ὅμως εὐρωτὸς θαλερότης καὶ κωμικὴ τις χάρις τρεφόμεναι διὰ τῆς γεωργικῆς ἀπλότητος δροαρίζουσι τὸν ἀναγνώστην ἐν πάσῃ σελίδι τῶν ἐργῶν του, ἀναλαμβάνουσι δὲ ἐνθα καὶ ἐνθα σπινθήρες μουσοθρέπτου ἀληθῶς φαντασίας. Ὁ Ἡσιόδος ἦτο μὲν τέκνον τῆς φύσεως καὶ ἐλάτρευε τὸν ἄνακτα τῶν Μουσῶν, ἀλλ' οὐτε ὑπὸ τοῦ γλωσσικοῦ ἀρματοῦ τοῦ δήμου ἐσύρετο, οὐτε παρασιτικῶς διέκειτο πρὸς τὸν Ὀμηρον. Δὲν ἐκαρποῦτο κηφνωδῶς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ δαψιλῶς συναρπίζει καινουργεῖς καὶ αὐτοποιήτους λέξεις ἐκ τῆς γλωσσοπλαστικῆς του δεξιαμένης, ὅ,τι δὲ παραλαμβάνη ἐκ τοῦ Ὀμήρου μάλα σεμνῶς διατίθεισιν ἢ αὐτογνωμῶν μεταποιεῖ. Ὁ κ. Σίττλ συμβουλεύει ἡμᾶς, ἂν θέλωμεν νὰ σχηματίσωμεν ἀκριβῆ ἰδέαν περὶ τῆς ἀξίας τοῦ ποιητοῦ, νὰ μὴ αὐτοσχιδιάζωμεν ἀλλὰ νὰ ἀκούωμεν καὶ τὴν τῶν αἰώνων φήμην. Κατὰ ταύτην λοιπὸν ὁ Ἡσιόδος ἀπὸ τῶν σκηπτούχων βασιλείων μέχρι τοῦ ἀγρότου ἐτιμᾶτο ὡς ἄριστος διδάσκαλος τῆς ἀρετῆς καὶ ὡς φιλόσοφος πανδαγῆς. Ἡ τοιαύτη πρὸς τὸν ποιητὴν τιμὴ διετηρήθη ἀκεραία μέχρι τῶν μεταγενεστέρων χρόνων. Νῦν ὅμως τῆς ἠθικῆς καὶ πρακτικῆς ἀντιλήψεως τῆς ἀρχαιοῦτος ὑποχωρησάσης εἰς τὴν κριτικὴν σοφίαν ἐσημικρύνθη καὶ ὁ κύκλος τῶν ἀναγνώστων τοῦ Ἡσιόδου. Ἄς εὐχρηθῶμεν καὶ ἡμεῖς μετὰ τοῦ κ. Σίττλ νὰ προσπορίσῃ ἢ ἐκδοσις αὕτη νέους φίλους καὶ ὁπαδοὺς εἰς τὸν Ἀσκραῖον ποιητὴν.

Μετὰ τὴν γενικὴν ταύτην εἰσαγωγὴν ἔπεται εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Θεογονίαν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ γερμανὸς φιλόλογος ὑποστηρίζει ὅτι πρὸ τοῦ χριστιανισμοῦ οὐδέποτε σύμπαντες οἱ Ἕλληνας εἰσέβοντο κοινῶς ὡς ἱερά οἰαδῆποτε βιβλία, διότι ἐν Ἑλλάδι μεγίστη ἐπεκράτει πολυθεΐα καὶ ποικιλία θρησκείων διὰ τὸ αὐτεξούσιον τοῦ ἐθνικοῦ πνεύματος. Ἄντι λοιπὸν θεοσδύτων νομῶν οἱ ποιηταὶ ἐχορήγησαν θεοπνεύστους παραινέσεις καὶ ὑποθήκας, διὰ τῶν ὁποίων καταγοητεύοντο καὶ νέοι καὶ γέροντες. Καὶ ναὶ μὲν ὁ Ὀμηρος καὶ ἄλλοι πολλοὶ ὕμνησαν κλέα ἀνδρῶν εἰσάγοντες εἰς τὰ ποιήματα αὐτῶν καὶ θεοὺς, ἀλλὰ πρῶτος ὁ Ἡσιόδος ἐτόλμησε νὰ διηγηθῇ τὸ γένος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς καρπωσάμενος τὰς παραδόσεις τοῦ λαοῦ, τὰ ὑπὸ προγενεστέρων ποιητῶν διδαχθέντα καὶ μάλιστα ἐκείνων, ὅσοι τοὺς θεοὺς καθ' ἕκαστον δι' ὕμνων ἐδοξολόγουν. Μετὰ ταῦτα ἐξακολουθεῖ τὸ κείμενον τῆς Θεογονίας, τῶν ἔργων καὶ ἡμερῶν, τῆς ἀσπίδος καὶ τινῶν ἀποσπασμάτων μετὰ ποικίλων καὶ πλουσιωτάτων ἐρμηνευτικῶν σχολίων. Ἐν τούτοις τί νὰ θαυμάσῃ τις πρῶτον, τί δὲ ὕστατον; τὸν μυθολογικὸν πλοῦτον τοῦ ἀνδρός, τὴν εὐστοχίαν περὶ τὸ ἐρμηνεύειν ἢ τὴν ἄκραν ἐπιτηδειότητα τοῦ προσκολλᾶν παρὰ τὰς ἀρχαίας φράσεις καὶ λέξεις ὅ,τι προσφυῶς ἐφαρ-

μύζεται ἐκ τῶν ἠθῶν καὶ ἠθίμων τοῦ νεωτέρου βίου τῶν Ἑλλήνων. Ἐκ τῶν σχολίων καταφαίνεται ὅτι ὁ ἐκδότης γνωρίζει ἄριστα τὰ δημοτικὰ ἔθματα, παροιμίας, δοξασίας, προλήψεις, δεισιδαιμονίας, τὴν μυθολογίαν, τὰ σκευὴ τὰ ἀγροτικά, τὰ ποιμενικά, τὸν βίον τῶν ὄρειων, τῶν νήσων καὶ τῶν ἐν τοῖς πεδίοις διαιωμένων. Πρὶν ἢ προῆθῃ εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ συγγραφῆως ἀφείλεται τὰς ἀναπαύσεις τοῦ ἰδίου βίου προὔτιμησε τὸν πλάνητα, κατῆλθεν ἐκ τῆς πατρίδος του εἰς τὴν τοῦ ποιητοῦ καὶ περιηγηθεῖς τὰς Ἑλληνικὰς χώρας ἐσπούδασε τὸν νεώτερον βίον. Δὲν ἠρέσθη εἰς τὸν πλοῦτον τῶν ἐκδόσεων τῶν εὐρισκομένων ἐν ταῖς εὐρωπαϊκαῖς βιβλιοθήκαις, δὲν ἠρέσθη εἰς τὰ ἄψυχα ταῦτα καὶ νεκρὰ σχόλια, ἀλλ' ὅπως ὁ ποιητὴς ἦτο ἀγρότης καὶ βοσκὸς οὕτω καὶ ὁ κ. Σίττλ διὰ νὰ ἐρμηνεύσῃ προσηκόντως αὐτὸν κατῆλθεν ἐκ τοῦ Ὀλύμπου τῆς ἐπιστήμης καὶ ἀφείλεται τὴν κόνιν τῶν βιβλιοθηκῶν ἠντηλθεν ἐκ τοῦ ζῶντος βίου ἀφθονίαν γνώσεων, διὰ τῶν ὁποίων κατεκόσμησε καὶ κατεποίκιλλε τὴν ἐκδοσὶν του. Ὅπως ὁ ποιητὴς διὰ τῆς γεωργικῆς του ἀπλότητος ὑπέξευγε τὸ μονότονον τῆς ὕλης, οὕτως ὁ ἐκδότης διὰ τῶν εὐδῶν ἀνθῶν τῆς φύσεως διεσαφήνισε τὰ σκοτεινὰ μέρη τοῦ κειμένου. Ὁ κ. Σίττλ καὶ κατὰ τοῦτο φαίνεται ζηλωτὸς, ὅτι διδάσκει ἡμᾶς πῶς πρέπει νὰ ἐρμηνεύωνται οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς ὑποδεικνύων, ὅτι τὰ ἀληθέστερα σχόλια δὲν πρέπει νὰ ἀναζητῶμεν ἐν ταῖς κεκοιμημέναις βιβλιοθήκαις, ἀλλ' ἐν τῇ φύσει. Ἰνα δὲ μὴ νομίσῃ τις ὅτι λέγομεν μόνον λόγους, καταριθμοῦμεν ἐκ τῶν σημειώσεων ἐλάχιστά τινα, ἵνα διαπιστώσωμεν τὴν γνώμην μας καὶ παράσωμεν ἐλάχιστον δείγμα τοῦ τρόπου τῆς ἐρμηνείας τοῦ κ. Σίττλ.

1) Ἐν Θεογ. στιχ. 137.

οὐρανὸν ἄστερόενθ' ἵνα μιν περὶ πάντα καλύπτοι· σημειοὶ δὲ ἐκδότης τάδε· ἡ ὠραία αὕτη εἰκὼν ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῇ δημοτικῇ καὶ τῇ τεχνικῇ τῶν νεωτέρων ποιήσεσι π. χ. *νῆδρη τὸ κνέφι τοῦραοῦ νὰ σὲ περισκεπάσῃ*. Καλλιπέστερον δὲ εἶπε Ζαλοκώστας «τὴν ἑναστρον στέγγην».

Ἐν στιχ. 173. γήθησε δὲ μέγα φρεσὶ Γαῖα=

ἐχάρησεν μέσα τὰ (ἐ)σωθικά μου.

Ἐν στιχ. 194 ἐκ δ' ἔβη... ἀμφὶ δὲ ποίη ποσὶν ὑπὸ βοδινοῖσιν ἀέζετο· μάλλον ὁμοιάζει τῷ ἠσιόδειῳ χωρίῳ διςτιχῶν τι ἐρωτικῶν *ἄσπρα λουλοῦδια φῦτρωσαν ἅπ' τὴν περπατησιὰ σου.*

Ἐν στιχ. 558 νεφέληγερέτα Ζεὺς. Τὸ πρᾶγμα καὶ ὁ χριστιανικὸς λαὸς τῷ θεῷ ἀπονέμει π. χ. *ἔδουσιν ἐν Κρήτῃ «ἐκεῖνος ὅπου συντηρεῖ».*

Ἐν στιχ. 635 φωνὴ δ' ἀμφοτέρων ἵκετ' οὐρανόν· ἀντιστοιχεῖ τῷ λεγομένῳ

αβάζει κατὶ φωνῆς ἴσα μὲ τὸν οὐρανόν.

Ἐν στιχ. 764 σιδηρῆ μὲν κραδίη, χάλκειον δὲ ἦτορ. παράλληλος στιχὸς εὐρηται ἐν δημῶδει ἔθματι· *«σιδηρο βάλλε 'σ τὴν καρδίᾳ καὶ χάλκεμα 'σ τὰ στήθη».*

Ἐν στιχ. 542 ἔργα καὶ ἡμέραι «μὴδ' ἀπὸ πεντάζοιο θεῶν ἐν δαιτὶ θαλερῇ αὖτον ἀπὸ χλωροῦ τάμνειν αἰθῶνι σιδήρῳ».

Περὶ τῶν ὄνυχων πολλὴ δεισιδαιμονία ἐπικρατεῖ, οἷα *ετραδὴ καὶ παρασκευὴ τὰν ὄνυχά σου μὴ κόψῃς, καὶ κυριακὴ νὰ μὴ λουσθῇς, ἂν θέλῃς νὰ προκόψῃς».*

Νομίζομεν δὲ καὶ ἐκ τῶν παρατεθέντων πᾶν ὀλίγων στίχων πείθεται καὶ ὁ ψυχρότερος κριτικὸς περὶ τῆς ἀξίας τοῦ ἔργου.

ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΚΟΦΙΝΙΩΤΗΣ.

ΠΡΟΣ ΔΙΑΒΑΣΙΝ ΤΟΥ ΒΟΡΕΙΟΥ ΠΟΛΟΥ

Μεταξὺ τῶν σπουδαιοτέρων ἐκδρομῶν πρὸς διάβασιν τοῦ Βορείου πόλου καταλέγεται ἡ ὑπὸ τὸν ὑποπλοίαρχον Delong διὰ τῆς Ζαννέτης ἐπιχειρηθεῖσα παρὰ τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν κατὰ τὸ 1881. Ἄλλ' ὡς τόσαι ἄλλαι ἀπέτυχε καὶ αὕτη ἐν τοῖς πάγοις τοῦ βορρᾶ, ἢ δὲ τραγικὴ ἀπώλεια τῶν ἀτρομήτων ἐξερευνητῶν συνεκίνησε τὴν οἰκουμένην. Πρόθυμοι πάντοτε νὰ παρέχωμεν τοῖς ἡμετέροις ἀναγνώσταις ὕλην τερπνὴν, δημοσιεύομεν ἐνταῦθα τῆς ἐπιστημονικῆς ταύτης θυσίας τὴν ἀφήγησιν, μετὰ τῶν τελευταίων σελίδων τοῦ ἡμερολογίου τοῦ πλοίαρχου Delong, οὗτινος περιοπάς τινὰς δὲν δύναται τις ν' ἀναγνώσῃ χωρὶς νὰ διαφύγῃ αὐτοῦ δάκρυ.

Μετὰ πλοῦν ἐκ τῶν κινδυνωδεστέρων, ἢ «Ζαννέτη» φθάσασα εἰς τὰς πολικὰς θαλάσσας δὲν ἐβράδυνε ν' ἀποκλεισθῇ ἐν μέσῳ τῶν παγονήσων δεσημέραι αὐξανόμενων. Τὸ πλήρωμα πρὸ τῶν ἀπαισίων τριγμῶν τοῦ σκάφους ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλίπη αὐτό. Διεχωρίσθησαν εἰς πολλοὺς ὁμίλους ὡν ἕκαστος εἰσεβιάσθη ἐκλύθρου εὐκόλως μεταποιοῦμένου εἰς λέμβον καὶ οὕτω διηυθύνθησαν πρὸς νότον κατὰ τὰς βορείας ἄκρας τῆς Σιθηρίας.

Τίς θὰ δυνήθηποτε νὰ περιγράψῃ τὰς δυσχερείας τῶν τοιούτων ἐπιχειρήσεων; Ὅτι μὲν οἱ φυγάδες ἐζευγμένοι ὡς κύνες ἢ φένοι εἰς τὰς κυλιόμενας μηχανὰς αὐτῶν, τὰς σύρουσιν ἐπιμύχθως διὰ μέσου τῶν φοβερῶν σωρῶν τοῦ πάγου, ὅτε δὲ ἀναγκάζονται νὰ ὑπερπηθῶσι κωλύματα ἀπρόσιτα. Ἐνταῦθα, τὸ ἔδαφος διανοίγεται ὑπὸ τὰ βήματά των σχηματίζον ἄβυσσον ἧς δὲν δύναται ν' ἀνακαλύψῃσι τὸ βάθος· ἐκεῖ, ὑψοῦται τεῖχος ἀπότομον, τεῖχος ἐκ πάγου, ὅπερ ἀντιτάσσεται τῇ διαβάσει των. Ἡ πυρίτις, ἡ δυναμίτις, μάτην μετεχειρήσθη, τὸ πεπηγὸς ὕδωρ, τὸ κλαστικὸν αὐτὸ σῶμα καὶ εὐθροπτον, μόλις ἐξασθενεῖται ὑπὸ τῶν προσπαθειῶν τῶν ὑπονόμων.

Τὸ πᾶν εἶνε κώλυμα εἰς τοὺς δυστυχεῖς ναυαγούς· τὸ ψῦχος ὅπερ αὐξάνει ἀπαύστως καὶ ὅπερ συμπικνοῖ εἰς νεφάδας χιόνος τοὺς ἀτμοὺς τῆς ἀναπνοῆς· ἡ νύξ ἢ πολικὴ, ἢ ἀτελεύτητος νύξ, ἢ ἄνευ διακοπῶν, διαρκούσα τρεῖς μῆνας, ἄνευ ἡλίου καὶ ἄνευ σελήνης, ἢ τόσῳ φρικώδης ἐκείνη νύξ, καθ' ἣν οἱ κύνες τῆς Κανε, εἰθισμένοι εἰς τὴν πάχυνν τοῦ τόπου των, θνήσκουσιν ἐκ θλίψεως μὴ ὑποφέροντες αὐτήν.

Καὶ μετὰ ταῦτα εἰσιν αἱ καταιγίδες τῆς χιόνος ἧτις πληροῖ πάντα τὰ ἀνοίγματα. Τότε πλέον τὰ πᾶν καθίσταται

παγίς δὲν δύνανται νὰ κάμωσιν ἐν βῆμα χωρὶς νὰ ἐξετάσωσι τὸ ἀπατηλὸν ἔδαφος· ἡ ἐλαχίστη ἀσυνεσία τιμωρεῖται διὰ θανάτου· δυστυχῆς τις δύνανται νὰ ἀφανισθῇ ἐν τινὶ τῶν φρικωδῶν ἐκείνων βῆματων, ἄτινα τόσῳ ἐμόγησαν ἐν ἀποφύγωσιν τότε ὅτε ἐφαίνοντο χαίνοντα καὶ βρατά.

Ἐν μέσῳ μιᾶς τῶν καταγίδων τούτων περὶ ὧν τὴν ἐλαχίστην ἰδέαν δύνανται νὰ ἔχωσιν οἱ ἄνθρωποι τῶν εὐκράτων χωρῶν, οἱ διάφοροι ὄμιλοι τῶν ναυαγῶν διεχωρίσθησαν. Εἶχον προῖδει τὰς περιπτώσεις· ἕκαστος αὐτῶν εἶχε τοὺς ἀρχηγούς του, καὶ, μεμονομένως ἐξηκολούθησε τὸ γιγάντιον ἔργον προβαίων πρὸς νότον.

Πάντες ἐπλησίαζον τὰς ἄκρας τῆς Σιβηρίας, ἀλλὰ, φεῦ! δὲν ὑπῆρχαν πάντες ἐξ ἴσου εὐτυχεῖς. Ὁ ὑποπλοίαρχος **Dunenhower**, ὅστις ἠγεῖτο ἐνός τῶν ὀμίλων τῶν φυγάδων, ἐπλησίασε τὴν γῆν εἰς τὰ περὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Λένου.

Ὁ **Chippys**, ὅστις διόκει ἕτερον ἔλκυθρον ἐφάνη, ἀλλὰ δὲν ἐβράδυνε ν' ἀφανισθῇ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν πλοίαρχον **Delong** καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ἀπολωσθέντας, ἄνευ ἐλπίδος βοήθειας, ἐν ταῖς ἐρήμοις τοῦ πάγου, κατεστράφησαν μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐκ τοῦ ψύχους, τῆς πείνης καὶ τῆς δυστυχίας· μετὰ μακρὰς δὲ ἀναζητήσεις καταρωθῆναι ν' ἀνευρεθῶσι τὰ ὑπόλοιπα αὐτῶν.

Εἰδήσεις ἐξ **Irkoutsk** πρὸς τὴν **Nen-gork Hedall** δίδει τὰς ἀκολουθοῦσας λεπτομερεῖας ἐπὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἀνευρέθησαν τὰ πτώματα τοῦ **Delong** καὶ τῶν συντρόφων του.

Ἐὰν πτώματα τοῦ πλοίαρχου **Delong** καὶ τῶν συντρόφων του ἀνευρέθησαν τῇ 23 Μαρτίου παρὰ τοῦ μηχανικοῦ **Melville**. Εὐρίσκοντο ταῦτα 500 ὑάρδας καὶ 1000 ὑάρδας μακρὰν τῶν συντριμμάτων λέμβου, ἀνέσκαψαν τὴν χιόνα εἰς μέρος ἐνθα σωλὴν ὄπλου ἐφαίνετο ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας καὶ εὗρον δύο σώματα εἰς ὅκτω ποδῶν βάθος. Κατὰ τὸν χρόνον τούτου ὁ **Melville**, 30 πόδας περαιτέρω παρετήρησε τὰ ὑπόλοιπα πυρᾶς καὶ λέβητα, πλησιάζων δὲ προσέκοψε χειρὶ ἀνθρωπίνῃ ἐξερχομένη τῆς χιόνας.

Ἦτο ἡ τοῦ **Delong**, κεκαλυμμένον ἐκ χιόνας ἐνός ποδός. Πλησίον αὐτοῦ ἔκειντο ὁ **Ambier** καὶ **Lorn**, κεκαλυμμένοι ἐκ τεμαχίων τοῦ τῆς σκηνῆς ὑφάσματος καὶ καλυμμάτων. Βήματά τινα περαιτέρω ἀνεκάλυψαν τὰ πτώματα τοῦ **Lee**, **Knack** καὶ **Alexy**.

Ἐν τινὶ σχισμῇ ἀνεῦρον δύο κιβώτια πλήρη χάρτου, φαρμακείον φορητόν. Πλησίον αὐτῶν ἀνευρέθη σημαία. Οὐδὲν τῶν πτωμάτων ἔφερε ὑποδήματα. Οἱ πόδες αὐτῶν ἦσαν περιτετυλιγμένοι διὰ βράκων. Ἐν τοῖς θυλακίοις δὲ τῶν ἀνθρώπων τούτων ἀνεῦρον τεμάχια δέρματος ἐβρασμένου προφανῶς χρησιμεύσαντος εἰς διατροφήν των.

Αἱ χεῖρες τῶν ἦσαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον κεκαυμένα, ὡσεὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὸ πῦρ τῆν ὄραν τοῦ θανάτου. Ὁ **Boy** ἔκειτο ἐπ' αὐτοῦ τοῦ πυρός, τὰ δ' ἐνδύματά του ἦσαν κεκαυμένα. Πάντα τὰ πτώματα μετηνέχθησαν ἐπὶ λόφου ὑψηλοῦ 300 πόδας καὶ ἐτάφησαν ἐκεῖ ὑπὸ τὰ συντριμματα

τῆς λέμβου καὶ λίθινος Σταυρὸς ὑψηλὸς 22 πόδας ὑψώθη ἐπὶ τοῦ τάφου τούτου. Μετὰ ταῦτα ἡ ἀποστολὴ διηρέθη εἰς τρία πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ **Chippys** καὶ τῶν συντρόφων του.

Ἐν τοῖς εὐρεθείαι χάρταις ἦσαν καὶ αἱ σημειώσεις τῆς ἐκδρομῆς. Ἡ **Nen-gork Hedall** ἐδημοσίευσεν μέρος τοῦ ἡμερολογίου ἀπὸ 1ης μέχρι 30ης Ὀκτωβρίου 1881. Εἶνε ἀδύνατον δὲ νὰ ἀναγνώσῃ τις τὴν ἀφήγησιν σκληρῶν παθημάτων ἄτινα προηγήθησαν τοῦ θανάτου τοῦ μικροῦ καὶ ἡρώικου ὀμίλου τῶν ἀνερευνητῶν.

Σάββατον 1η Ὀκτωβρίου 1881. — Τέσσαρες ἀξιωματικοὶ καὶ ἄνδρες τοῦ ἀτμοπλοίου τῶν Ἠνωμένων πολιτειῶν **Zanrétes** ἐφθασαν ἐν τῇ καλύβῃ ταύτῃ τῇ τετάρτῃ 28 Σεπτεμβρίου καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ περιμείνωσιν μέχρις οὗτου ὁ ποταμὸς πῆξῃ. Διεπέρασαν τὴν πρώτην ταύτην εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην διὰ νὰ ἐξακολουθήσωσι τὴν πορείαν αὐτῶν καὶ προσπαθήσωσιν νὰ πλησιάσωσι καθιδρυμά τι παρὰ τὸν ποταμὸν Λένα· ἔχονμεν τροφὰς διὰ δύο ἡμέρας καὶ ὄντες εὐτυχεῖς μέχρι τοῦ νῦν ἐκ τῆς ἀνευρέσεως θηράματος κατὰ τὰς πιστικὰς ἀνάγκας ἡμῶν, δὲν φοβούμεθα περὶ τοῦ μέλλοντος.

Ἰγιαίνωμεν πάντες, ἐξαιρουμένου ἐνός, τοῦ **Ericksne**, οὕτινος οἱ δάκτυλοι τῶν ποδῶν ἀπεκόπησαν ἕνεκα πληγῆς παρὰ τοῦ πάγου.

Κυριακὴ 2η Ὀκτ. — Ὁ **Ericksen**, ὠμίλησε καθ' ὄλην τὴν νύκτα ἐν ὄπνῳ καὶ ἐκράτησεν ἀγρύπνους ὄσους τὸ ψύχος δὲν ἐκόλυσε ν' ἀποκοιμηθῶσι... Ὁ γεωγραφικὸς μου χάρτης εἶνε τελείως ἄχρηστος, θὰ ἐξακολουθήσω βαδίζων ἐπιμόχθως πρὸς νότον, ἐλπίζων ὅτι ὁ θεὸς θὰ μὲ ὀδηγήσῃ πρὸς τι καθιδρυμα καθ' ὅτι ἀνεγνώρισα πρὸ πολλοῦ ὅτι εἴμεθα ἀνίκανοι νὰ διαφύγωμεν μόνοι.

3η Ὀκτ. — Τὸ γεῦμά μας συνίσταται ἤδη ἐκ 1/14 τῆς λίτρας, δι' ἕκαστον, ἐκ **remmicau** καὶ κυνὸς ἡμιλιμοκτονήσαντος. Εἶθε ὁ θεὸς νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν!... Ὁ **Ericksen** φαίνεται θνήσκων. Εἶνε ἐξησθενημένος καὶ ἀδρανῆς, καὶ ὅτε κλείει τοὺς ὀφθαλμούς του κυριῶς θανιστὶ γερμανιστὶ καὶ ἀγγλιστὶ... Ὁ **Alexia** ἀνῆλθεν ἐπὶ ὑψώματος καὶ ἀναγγέλει ὅτι βλέπει καλύβην περίπου ἐν τέταρτον μιλίῳ ἀπὸ τῆς παραλίας... Ἄγομεν πρὸς ταύτην τὴν διεύθυνσιν τοῦ **Nindermann** καὶ **Alexia** πορευομένων ἐπὶ κεφαλῆς σχεδὸν ἐν μίλιον ὅτε βυθίζομαι ἐν τῇ χιόνι μέχρις ὧμων πρὶν ἢ ὁ γυλιός μου μὲ κρατήσῃ. Ἐν ᾧ ἐξερχομαι τῆς ὀπῆς ἔρπον, ὁ **Gortz** βυθίζεται μέχρι τοῦ λαίμου πεντήκοντα μέτρα ὀπισθεν ἐμοῦ καὶ ὀπισθεν αὐτοῦ ὁ **K. Collins** μέχρι τῆς ζώνης.

Ἄφ' οὗτο ἐξήλθομεν τοῦ ὕδατος ἕκαστος ἡμῶν ἐκρυσταλλώθη... Ὁμῶς συρόμεθα μέχρις οὗτο μίαν καλύβην φανῆ... Ἄλλ' ὁ **Nindermann** μᾶς κράζει. «Δὲν ὑπάρχει καλύβη ἐδῶ!» Κατατεθλιμένος διέταξα νὰ κατασκηνώσωμεν ἐν τινὶ ὀπῇ ἐναντι τοῦ λόφου... Καὶ δὲν μᾶς ὑπελείπετο εἰμὴ ὁ κύων ἵνα δειπνήσωμεν. Παρηγγεῖλα εἰς τὸν **Ivorson** νὰ τὸν φρονέσῃ καὶ παρασκευάσῃ, μετ' ὀλίγον ἐγένετο φαγητὸν ἐξ οὗ πάντες λαίμαργως ἔφαγον ἐξαιρουμένου τοῦ δόκτωρος καὶ

ἐμοῦ. ἰ. . Ὁ **Ericksen** πρὸ ὀλίγου ἤρξατο παραληρῶν καὶ οἱ λόγοι του ἀπετέλουσαν φοβερὰν συμφωνίαν πρὸς τὴν δυστυχίαν ἧτις μᾶς περικυκλοῖ. Δὲν ἠδυνήθημεν ν' ἀναθερμανθῶμεν καὶ ἦττον σκεπτόμεθα ν' ἀποξηρανθῶμεν. Ἐκαστος ἐφαίνετο κατεληγμένος ὑπὸ σκοτοδίνης καὶ ὡσεὶ ἠλίθιος... Ἐὰν ὁ **Alexia** δὲν μὲ περιτύλισσε διὰ τοῦ δέρματός του τῆς φώκας καὶ δὲν ἐξηπλοῦτο παρ' ἐμοῦ ἵνα μὲ θερμάνῃ διὰ τοῦ θάλπους τοῦ σώματός του, σέβηται ὅτι θ' ἀπέθνησκον παγώσας.

Τρίτη 4η Ὀκτ. — Ὁ δόκτωρ ἐποιήσατο τὴν δυσάρεστον ἀνακάλυψιν ὅτι ὁ **Ericksen** κατέλιπε τὰς χειρῖδας του τὴν νύκτα καὶ ἤδη ἔχει τὰς χεῖρας πεπηγυῖας... Ἐπειδὴ ὑπῆρχε φόβος ὅτι δὲν ἔχει πολλὰς πλέον ὄρας ζωῆς· προσεκάλεσα πάντας ν' ἀναγνώσωσι μετ' ἐμοῦ τὰς δεήσεις τῶν ἀγωνιώντων. Ἡ ἀνάγνωσις ἐγένετο μετ' εὐλαθείας... Τῇ ἕκτῃ ἐσπερινῇ ἀνηγήθημεν, ἔκρινα δ' ἀναγκαῖον νὰ λάβωσιν οἱ σύντροφοί μου τροφήν τινα. Ἐκαστος ἐδειπνήσεν ἡμῖσιαν λίτραν κρέατος ἐψημένου κυνὸς καὶ κύαθον τείου.

Τετάρτη 5η Ὀκτ. — Ἡμῖσιαν λίτρα κρέατος κυνὸς καθ' ἕκαστην εἶνε ἡδὴ ἡ τακτικὴ τροφὴ μας... Πιστεύω ὅτι εἴμεθα ἐπὶ τῆς νήσου **Titary**, ἐν τῇ ἀνατολικῇ παραλίᾳ, 25 μίλια περίπου μακρὰν τῆς **Kumark Sinka**.

Πέμπτη 6η Ὀκτ. — Προσεκλήθησαν πάντες τῇ 7 1/2 ἡμῖσιαν κύαθος τρίτου ἐμβρέγματος τείου, μετὰ ἡμισιαῖς οὐγγίαις οἰνοπνεύματος. Πάντες εἰσὶν ἐξησθενημένοι... Τῇ 8 45' ὁ σύντροφός μας **Ericksen**, κατέλιπε τὸν βίον, ἀπευθύνων λέξεις ἐγκαρδιώσεως καὶ παρηγορίας εἰς τοὺς ἀνθρώπους... Διὰ νὰ ἐνταφιάσωμεν τὸν **Ericksen**, δὲν δυνάμεθα νὰ ὀρυζώμεν λάκκον, ἐπειδὴ ἡ γῆ εἶνε πεπηγυῖα καὶ οὐδὲν ἔχομεν πρὸς σκαφήν. Τὸ μόνον ὅπερ δυνάμεθα νὰ πράξωμεν εἶνε νὰ καταδύσωμεν αὐτὸν ἐν τῷ ποταμῷ. Ῥάπτομεν αὐτὸν ἐντός τεμαχίων τῆς σκηνῆς καὶ τὸν καλύπτομεν διὰ τῆς σημαίας ἡμῶν... Τῇ μεσημβρίᾳ καὶ 40 λεπτά ἀνεγνώσθησαν τὰ ἐπικείμενα μετ' ὅ ὁ μακαρίτης συναδελφός μας ἐκοιμήθη εἰς τὸν ποταμὸν, ἐνθα ἐτάφη ἐν ὀπῇ ἐσκαμμένη ἐπὶ τοῦ πάγου. Τρεῖς βολαὶ τῶν ἡμετέρων **Remington** (βπλων) ἐρρίφθησαν δι' αὐτὸν ὡς ἐπιτάφιοι τιμαὶ. Πλᾶξ δὲ παρεσκευάσθη μετὰ ταύτης τῆς ἐπιγραφῆς: «Εἰς μνήμην τοῦ **H. H. Ericksen**, 6 Ὀκτωβρίου 1881. Ἀτμοπλοίου τῶν Ἠνωμένων πολιτειῶν «Ζαννέτη.» Ἐπήχθη δ' ἡ πλᾶξ εἰς τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ σχεδὸν ἄνωθεν τοῦ τάφου του.

Τὰ ἐνδύματά του διαιμοιράσθησαν μεταξὺ τῶν συντρόφων του, ὁ **Ivorson** ἔλαβε τὴν Γραφὴν του καὶ βόστρυχον ἐκ τῆς κόμης του.

Παρασκευὴ 7 Ὀκτ. — Τὸ πρόγευμα συνίσταται ἐκ τῆς τελευταίας μας ἡμισιαῖς λίτρας κρέατος κυνὸς καὶ τείου. Τὸ τελευταῖον τείον μας ἐτέθη ἐντός τοῦ θερμαστήρος (**bouieloire**) τῇ πρωῖα ταύτῃ· μέλλομεν ἤδη νὰ ἐπιχειρήσωμεν τὴν πορείαν μας τῶν 25 μιλίων μετὰ τινων φύλλων ἐβρασμένων καὶ δύο τετάρτων οἰνοπνεύματος.

Σάββατον 8 Ὀκτ. — Προσεκλήθησαν πάντες τῇ 5 1/2. Πρό-

γευμα, ἐκ μιᾶς οὐγγίας οἰνοπνεύματος ἐντός θερμοῦ ὕδατος.

Κυριακὴ 9 Ὀκτ. — Πάντες τῇ 4 1/2. Μία οὐγγία οἰνοπνεύματος· ἀνεγνώσθη ἡ θεία ἀκολουθία. Ὁ **Nindermann** καὶ ὁ **Noros** ἐπέμφθησαν ἐμπρὸς πρὸς ζήτησιν βοήθειας, ἀποκοιμίζουσι τὰ καλύμματα αὐτῶν, τυφέκιον, 40 φυσίγγια καὶ δύο οὐγγίας οἰνοπνεύματος. Μετὰ μίαν ὄραν σταματῶμεν ἵνα δειπνήσωμεν μία οὐγγία οἰνοπνεύματος. Ὁ **Alexia** ἐφόνευσεν τρεῖς **ptarmigans** κάμνομεν ζωμόν.

Δευτέρα 10 Ὀκτ. — Τῇ 5 1/2 ἐπίομεν τὴν τελευταίαν ἡμῖσιαν οὐγγίαν τοῦ οἰνοπνεύματος ἡμῶν. Τῇ 6 1/2 ὁ **Alexia** ἀναχωρεῖ πρὸς θῆραν **ptarmigans**. Τρώγομεν περιτριμμάτα δέρματος ἐλάφου... Τῇ 3 σταματῶμεν, ἐξησθενημένοι. Εἰσδύομεν εἰς ὀπῆν τινα τῆς παραλίας... Οὐδὲν ἵνα δειπνήσωμεν εἰ μὴ κοχλιάριον γλυκερίνης πάντες λίαν ἐξησθενημένοι ἀλλὰ πεποιθότες. Ὁ θεὸς βοηθήσοι ἡμᾶς.

Τρίτη 11 Ὀκτ. — Ἀνίκανοι νὰ κινηθῶμεν. Ἐξέλιπε τὸ κυνήγιον. Κοχλιάριον τείου! γλυκερίνης καὶ θερμοῦ ὕδατος πρὸς τροφήν. Δὲν ὑπάρχουσι δένδρα εἰς τὰ περίχωρα.

Τετάρτη 12 Ὀκτ. — Πρόγευμα· τὸ τελευταῖον κοχλιάριον γλυκερίνης μετὰ θερμοῦ ὕδατος. Διὰ γεῦμα δύο δράγματα (**roegnées**) ἰτέας τῆς ἄρκτου ἐντός ὕδατος καὶ πίνομεν τὸ ἔγχυμα τούτου, ἐξασθενοῦμεθα ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον.

Πέμπτη 13 Ὀκτ. — Τείον ἐξ ἰτέας. Δὲν ὑπάρχουσι εἰδήσεις περὶ τοῦ **Nindermann** εὐρισκόμεθα εἰς τὰς χεῖρας τοῦ θεοῦ καὶ εἰ μὴ ἐπικουρήσει ἡμῖν, ἡμεθα κατεστραμμένοι... Μετὰ μεσημβρίαν διαβαίνομεν ὅτε ἕτερον ποταμὸν ὅτι βραχίονα τοῦ μεγάλου, μετὰ τὴν διάβασιν ὁ **Lee** κατέπεσεν ἀποκαμῶν. Εἰσερχόμεθα ἐντός ὀπῆς τῆς παραλίας καὶ σκηνοῦμεν. Ἐπιστρέφομεν εἰς ἀναζήτησιν τοῦ **Lee**. Ἦν ἐξηπλωμένοι καὶ ἀνέμενε τὸν θάνατον. Ἀναγινώσκουμεν πάντες ὄμοῦ τὸ *Πάτερ ἡμῶν* καὶ *Πιστεύω*.

Παρασκευὴ 14 Ὀκτ. — Πρόγευμα, ἔγχυμα ἰτέας. Γεῦμα κοχλιάριον ἐλαίου καὶ ἔγχυμα ἰτέας. Ὁ **Alexia** φονεύει ἕνα **ptarmigan**...

Σάββατον 15 Ὀκτ. — Πρόγευμα· ἔγχυμα ἰτέας καὶ δύο παλαιὰ ὑποδήματα. Ὁ **Alexia** καὶ **Lee** εὐρίσκονται εἰς τὰς τελευταίας δυνάμεις. Σημεῖα καπνοῦ πρὸς νότον.

Κυριακὴ 16 — Ὁ **Alexia** ἐξησθενημένος. Θεία ἀκολουθία.

Δευτέρα 17 Ὀκτ. — Ὁ **Alexia** θνήσκει, ὁ δόκτωρ τὸν περιποιεῖται. Ἀναγινώσκουμεν τὰς δεήσεις τῶν ἀγωνιώντων. Τεσσαρακοστὴ ἐπέτειος τῆς γεννήσεως τοῦ **K. Collins**. Ὁ **Alexia** ἀπέθανε περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου.

Τρίτη 18 Ὀκτ. — Ἐνταφιασμὸς τοῦ **Alexia** μετὰ μεσημβρίαν. Τὸν ἐξαπλοῦμεν ἐπὶ τοῦ πάγου τοῦ ποταμοῦ καὶ τὸν καλύπτομεν διὰ σωροῦ πάγου.

Παρασκευὴ 21 Ὀκτ. — Περὶ τὸ μεσονύκτιον, ὁ **Knack** εὐρέθη νεκρὸς μεταξὺ τοῦ δόκτωρος καὶ ἐμοῦ. Ὁ **Lee** ἔθανε τῇ

1) Κοχλιάριον χρησιμεῖον διὰ τὸ τείον ἦτο μικρὸν, ἐπομένως τὸ περιεχόμενον ἐνός τοιούτου κοχλιαρίου γλυκερίνης. Δηλ. ποσότης γλυκερίνης ὅσην περιλαμβάνει κοχλιάριον χρησιμεῖον διὰ τὸ τείον.

μεσημβρία. Ἀνέγνωμεν τὰς δεήσεις τῶν ἀγωνιῶντων ὅτε τὸν εἶδομεν θνήσκοντα.

Σάββατον 22 Ὀκτ. — Λίαν ἐξησθημένος διὰ τὸ μετακομίσωμεν τὸ σῶμα τοῦ Knack καὶ Lee ἐπὶ τοῦ πάγου. Ὁ δόκτωρ, ὁ Collins καὶ ἐγὼ τοὺς ἀπάγομεν μακρὰν τῆς ὄψεως εἴτα οἱ ὀφθαλμοί μου κλείονται.

Κυριακὴ 23 Ὀκτ. — Πάντες τὰ μάλιστα ἐξησθημένοι. Ἀνεγνώσθη μέρος τῆς θείας ἀκολουθίας. Οἱ πόδες μᾶς κάμνουσι νὰ ὑποφέρωμεν. Δὲν ὑπάρχουσιν ὑποδήματα.

Παρασκευὴ 28 Ὀκτ. — Ὁ Iverson ἀπέθανεν λίαν πρῶν.

Σάββατον 29 Ὀκτ. — Ὁ Dressler ἀπέθανε τὴν νύκτα.

Κυριακὴ 30 Ὀκτ. — Ὁ Boyd καὶ ὁ Gortz ἀπέθανεν τὴν νύκτα ταύτην, ὁ κ. Collins θνήσκει.

Ἐνταῦθα σταματῶσιν αἱ συμπληρωματικαὶ σημειώσεις τοῦ ὑποπλοίαρχου DeLong. Ἀναφέρει τὸν θάνατον πάντων τῶν συντρόφων, πλὴν δύο τοῦ ἱατροῦ καὶ τοῦ Σίνου Ah Sam. Ὑπῆρχον λοιπὸν ἀκόμη τρεῖς ἐπιζόντες κατὰ τὴν 31 Ὀκτ. ἀλλὰ μετὰ τινὰς ὥρας ἠκολούθησαν τοὺς συντρόφους των.

[Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ]

Ω

ΔΕΝ Σ' ΑΓΑΠΩ.

Δὲν σ' ἀγαπῶ! — Ἀλλὰ σκληρὰ βαρεῖα, δυσθυμία
Μοῦ κυριεύει τὴν ψυχὴν, θανάσιμος ὀδύνη.
Ἄν δὲν σὲ βλέπω πάντοτε, ὄλ' ἡ ζωὴ μου σβύνει
Καὶ πνίγομαι ἐν στεναγμοῖς καὶ μαύρῃ ἐρημίᾳ.
Καὶ ὅταν ποῦ προβάλλουσα ἐμπρὸς μου διαβαίνει
Ἵργιλη ἢ χαρίεσσα, δὲν ξέρεις, τί παθαίνω
Τὴν δυστυχῆ καρδίαν μου φαιδρύνεις καὶ θερμαίνεις
Καὶ μ' ἐντυπώσεις θελκτικὰς ἡμέρας ὄλας μένω.
Μὲ φεύγεις καὶ ἀνοίγεται ἐμπρὸς μου μαῦρον μῆμα.
Ὡ τῆς ζωῆς μου σὺ κρατεῖς εἰς χεῖράς σου τὸ νῆμα!

Δὲν σ' ἀγαπῶ! — Πλὴν κάποτε σὲ βλέπω νὰ στενάζεις
Κ' εἰς ῥέμβηθιν νὰ βυθίζεσαι, δακρύνουσα, ἀλοῦσα.
Καὶ ἡ ψυχὴ μου σὲ πονεῖ καὶ κλαίει συμπαθοῦσα!
Μὲ ἓνα στόνον σου βαθὺν κατὰκαρδὰ μὲ σφάζεις.
Καὶ ὅταν τὸ μειδίαμα εἰς τὴν μορφήν σου θάλλῃ.
Ἐν ᾧ φαιδρὰ καὶ εὐθυμος χορεύει ἡ ψυχὴ σου,
Ἢ ἀνοίξεις μυροβολεῖ μὲ ὄλα τῆς τὰ κάλλη
Καὶ ἀποπνέει ὄλ' ἡ γῆ χαρὰν τοῦ παρδειόσου
Σὺ ἀπωθεῖς τὴν λύπην μου καὶ τὴν χαρὰν μου σβύνεις
Ἐν μέσῳ τῶν τρικυμιῶν, ἐν μέσῳ τῆς γαλήνης.
Δὲν σ' ἀγαπῶ! — Πλὴν σιωπᾷ τὸ θελκτικόν σου στόμα
Καὶ μὲν ἡ φύσις ἄχαρις, βωδὴ καὶ τεθλιμμένη
Ἢ τρέμουσα καρδίᾳ μου πονεῖ σπαρτατομένη
Λαμβάν' ἡ ὄψις μου εὐθὺς ὠχρὸν, θανάτου χρῶμα
Καὶ ὅταν τὰ ἡδύλακα ἀνοίγῃς πάλιν χεῖλην,
Πληροῖ τὸ πᾶν μαγευτικῆ ἀγγέλων μελωδίᾳ.
Εἰς τὴν ψυχὴν μου ἀντηγεῖ μολπὴ τις ἐρωτύλη,
Σκιροτᾶ καὶ πάλιν ἐκ χαρᾶς ἡ τλήμων μου καρδίᾳ.
Ἢ εὐτυχία μου ἰδὲ εἰς σὲ ἀνήκει μόνον
Κ' οἱ τελευταῖοι στεναγμοὶ τῶν φλογερῶν μου χρόνον.

Δὲν σ' ἀγαπῶ! — Ἄλλ' εἶσαι σὺ ὁ πόθος ὁ γλυκὺς μου,
Ἢ ζωυροῦσα με πνοῇ ἑαρινῶν ζεφύρων
Τὸ ἰνδαλμὲ τῶν προσφιλῶν καὶ θείων μου ὀνειρῶν,
Ἢ μόνῃ μου κρυφῆ χαρὰ καὶ τρυφερὰ ἐλπίς μου.
Τὸ ἐνθυμοῦμαι πάντοτε καὶ σὲ ποθῶ καὶ πάλιν
Καὶ ἀγρυνῶ μελάγχολος εἰς νύκτας βαθυτάτας,
Μονήρης καὶ καρδιαλγῶν, τὸ ὄνομά σου ψάλλω,
Ἀναπολῶν στιγμὰς τινὰς καὶ ὥρας γλυκυτάτας. . . .
Μακρὰν σου ἀνακούφισιν καὶ τέρψιν δὲν εὐρίσκω.
Δὲν σ' ἀγαπῶ, ἀλλ' ἄνευ σοῦ νὰ ζεῦρῃς — ἀποθνήσκω!

(1885)

Δ. Κ. ΒΑΡΔΥΝΝΙΩΤΗΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΧΡΟΝΟΝ

Ὡς κύματα κυλίαν τὰς ἡμέρας,
τὰς ἐβδομάδας καὶ τοὺς μῆνας ἔτι,
Ἴδου ὁ χρόνος, τὸ παμφάγον τέρας,
ὕπάρξεις ἀρξιεῖ, προσθέτων ἔτη. . .

Ἀθάνατος αὐτός, αὐτός καὶ μόνος,
τὸ Σύμπαν θανατοῖ, γεννᾷ καὶ τρέφει,
Ἐνῶ τὸν μέγαν ἄξονά του στρέφει
εἰς τοὺς αἰῶνας πάντας ἀπ' αἰῶνος.

Αἰώνιος αὐτόχειρ, αἰώνιος
ἀνανεοῦται καὶ ἀναγεννᾶται.
Κ' εἰς ἄπειρα κ' ἄν μέρη κατασπᾶται,
ἀκέραιος ζῆ ὄλος ἐξαισίως.

Ἀρχὴ καὶ τέλος πάντων τῶν συμβάντων,
μυστήριον αὐτὸς τῶν μυστηρίων.
Καὶ αἰνίγμα τῶν αἰνιγμάτων πάντων,
ἀλλὰ καὶ μόνον λύσεως βιβλίον! . . .

Ἵπέργησε τοῦ κόσμου νεανία,
ὅποσον θαυμαστὸν τὸ δρεπανόν σου,
Διπλοῦν διῶκον κ' ἐκτελοῦν σκοπόν σου,
κλαδεῦον καὶ θερίζον ἐν μανίᾳ! . . .

Σὲ ἀγαπῶ, σὲ σέβομαι συνάμα,
ὦ Χρόνε, σὲ φοβοῦμαι καὶ σὲ τρέμω.
Κ' ἐνδοιασμῶν πρὸς σὲ κ' ἐλπίδων γέμω,
τοῦ φροῦδου βίου φαίδρυνε τὸ δρᾶμα!

Φ. Α. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ.
Γυμνασιάρχης

ΠΡΟ ΤΗΣ ΚΛΑΙΟΥΣΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Σὺ, μάνα, ποῦ ἔχασες μὲ μιᾶς ἀγάπῃ καὶ ἐλπίδι.
Σὺ, μάνα ποῦ στερήθηκες μὲ μιᾶ τὸν κόσμον ὄλο,
Κ' εἶδες νὰ σβύσῃ τᾶστρου σου ἡ θεϊκὴ ἀχτίδα,
Ποῦ ἔς τῆς καρδιᾶς σου ἔλαμπε τὸν ἀγιασμένο ὄλο,
Σὺ, ὅπου κλαῖς παντοτεινὰ τὸ γῆ σου, τὸ θεό μου,
Τὴ φλόγα μου σὺ δρόσισες, τὸν ἄσβεστο καυμό μου,
Εἶχα κ' ἐγὼ ἔς τὸ κόσμον αὐτὸ μὲ ἀγάπῃ, μὲ ἐλπίδι.
Κι ἦταν γιὰ μὲ ἡ γῆ μικρὴ ἀπ' τὴν πολλὴν χαρὰ
Μὰ καὶ τὰ δὸρ ὁ δύστυχος σὲ μιᾶ στιγμῇ τὰ εἶδα
Νὰ γίνουσι στάχτη, ἐρημιά, καὶ μαύρῃ συμφορᾷ.

Μονάχος, ὀλομόναχος παντοῦ καὶ πάντα ξένος
Τῆς μοίρας τὰ κτυπήματα, ἀναισθητὰ σᾶν βράχος
Τὰ δέχομαι καὶ δὲν μιλοῦ, μὰ κλαίω ὁ καυμένος
Μὲ τ' ἀχνισμένο μου αὐτὸ τὸ δάκρυ μόνον λέω
Τὴ φλόγα ἔχω εἰς τὴν καρδίᾳ, καὶ πόσον πόσον καίω
Ἐλλοίμονον εἰς τὸν ἄνθρωπον, ποῦ χάνει, ὅτι ἔχει,
Πέφτει εἰς τὸ φυσομάνημα ἔς τὴ λύσσα τοῦ βορηᾶ,
Σᾶν φύλλο εἰς τὸ φθινόπωρο, ἐδῶ κι' ἐκεῖ θὰ τρέχῃ,
χωρὶς νὰ βρῖσκη ποθενὰ μικρὴ παρηγοριά!

Ἐφύτρωσε εἰς τὰ σπλάγγα μου, κι' ἀνθοῦσε εἰς τὴν καρδίᾳ μου
Ἀγάπῃ σᾶν πρωταπριλιᾶς αὐγούλα μυρωμένη.
Τὴν ἐκαμάρωνα κρυφὰ μὲ τὴ θολὴ ματιᾶ μου,
Κ' ἦταν εἰς τὰ φυλλοκάρδια μου σφικτὰ περιπλεγμένη.
Τ' ἀηδόνια τραγουδοῦσανε γλυκὰ τὸ ὄνομά της.
Ἐλπίδα . . . ὄλα σβύνουνε ὄλα χωρὶς ἐσένα,
Ἐφυγες σὺ κι' ἐπέταξε ἡ ἀγάπη μου μαζύ,
Καὶ τώρα περὶ τῆς νεότητος μου τὰ φύλλα ἓνα ἓνα
Μαραίνονται καὶ πέφτουνε!

Ἀπὸ τοῦ βράχου τῆς Φρεατιῆος